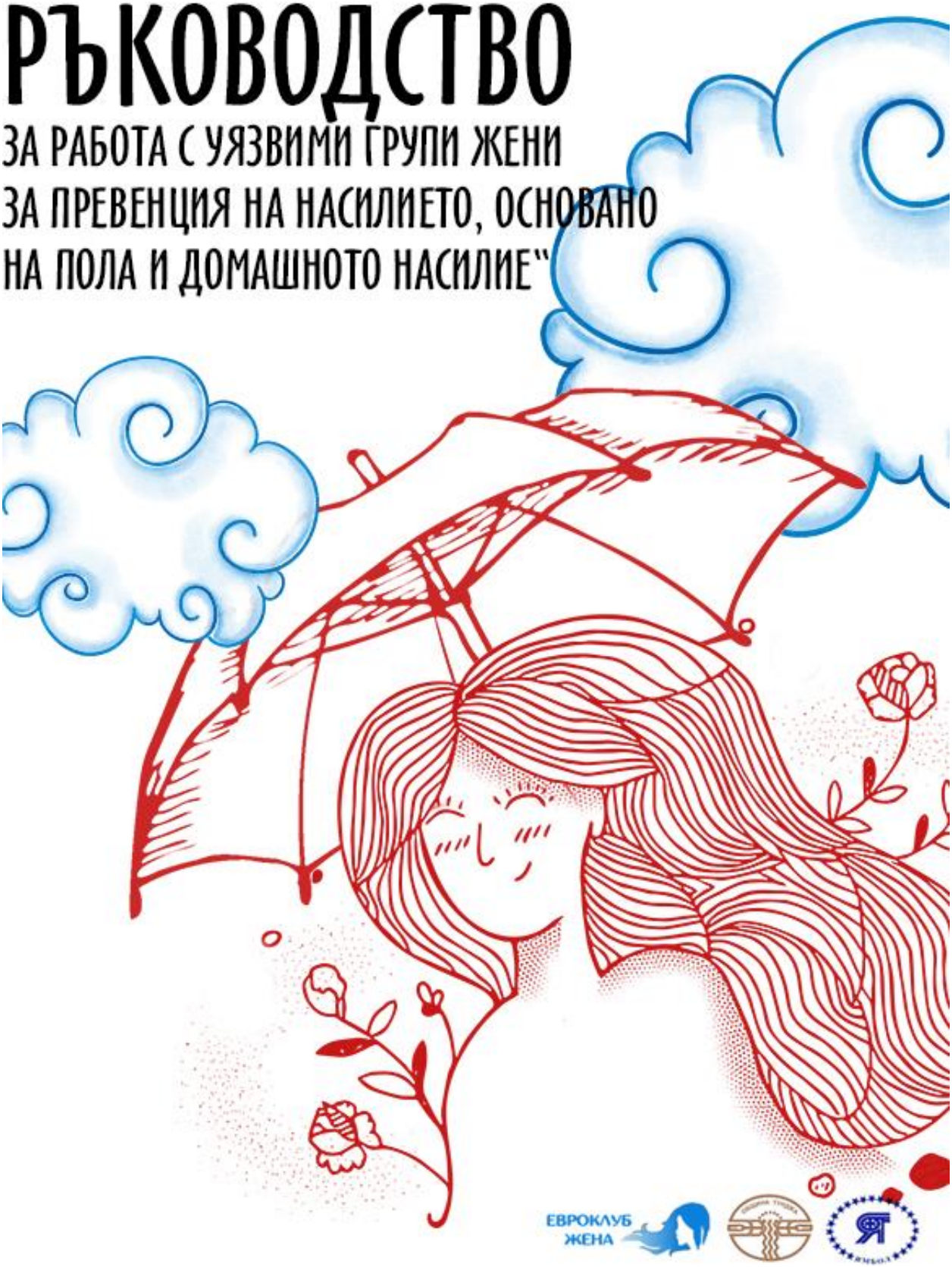
Norway grants

РЪКОВОДСТВО

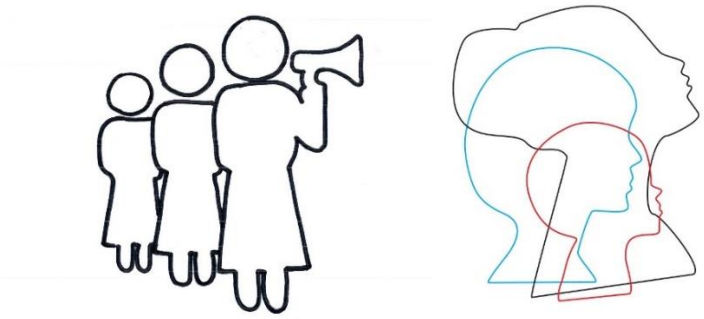
ЗА РАБОТА С УЯЗВИМИ ГРУПИ ЖЕНИ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА НАСИЛИЕТО, ОСНОВАНО НА ПОЛА И ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ"

Ръководството е създадено в изпълнение на проект „РЕ-АКЦИЯ чрез информация срещу домашното насилие и насилието по полов признак", изпълняван с финансовата подкрепа на Малка грантова схема по Програма „Правосъдие"на Норвежкия финансов механизъм 2014-2021

НАРЪЧНИК В ПОМОЩ НА ЕКСПЕРТИ, РАБОТЕЩИ С ЖЕНИ ОТ РОМСКИТЕ ОБЩНОСТИ „РЪКОВОДСТВО ЗА РАБОТА С УЯЗВИМИ ГРУПИ ЖЕНИ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА НАСИЛИЕТО, ОСНОВАНО НА ПОЛА И ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ„

Наръчникът е създаден в изпълнение на Дейност 3 от проект „РЕ-АКЦИЯ чрез информация срещу домашното насилие и насилието по полов признак“, изпълняван с финансовата подкрепа на Малка грантова схема по Програма „Правосъдие” на Норвежкия финансов механизъм 2014-2021

Бенефициент по проекта е Сдружение Евроклуб Жена, а партньори по проекта са Община Тунджа и Ямболска търговско-промишлена палата

Този Наръчник е създаден в рамките на проект *„РЕ-АКЦИЯ чрез информация срещу домашното насилие и насилието по полов признак“*, с финансовата подкрепа на Норвежкия финансов механизъм 2014 -2021, Малка грантова схема по Програма „Правосъдие”. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение Евроклуб Жена и при никакви обстоятелства не може да се приема, че отразява официалното становище на Програмния Оператор или на Донора.

ПРОЕКТ:

РЕ-АКЦИЯ

ЧРЕЗ ИНФОРМАЦИЯ СРЕЩУ ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ И НАСИЛИЕТО ПО ПОЛОВ ПРИЗНАК

Проектът „РЕ-АКЦИЯ чрез информация срещу домашното насилие и насилието по полов признак“, № BGJUSTICE-4.002-0009, се изпълнява с финансовата подкрепа на Малка грантова схема по Програма „Правосъдие” на Норвежкия финансов механизъм 2014-2021.

БЕНЕФИЦИЕНТ: СДРУЖЕНИЕ ЕВРОКЛУБ ЖЕНА
ПАРТНЬОР: ОБЩИНА ТУНДЖА
ПАРТНЬОР: ЯМБОЛСКА ТЪРГОВСКО-ПРОМИШЛЕНА ПАЛАТА

ПРОЕКТ NO: BGJUSTICE-4.002-0009
ДОГОВОР: № BGJUSTICE -4.002-0009-C01
ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ НА ПРОЕКТА: 15 МЕСЕЦА
НАЧАЛО НА ПРОЕКТА: 05.01.2023
БЮДЖЕТ НА ПРОЕКТА: 186 305,32 лв

Програмен Оператор на Програма „Правосъдие“ на Норвежкия финансов механизъм 2014-2021: Министерство на Правосъдието

Основна цел на проекта: да осигури подходи в работата с уязвими групи, деца и жени от ромски общности, чрез включването им в процеси, повишавайки капацитета на професионалисти за използване подходящи подходи, за превенция на насилието при работата им с уязвими групи, повишавайки общественото съзнание за проблемите на ромските жени и дискриминация, с която се сблъскват, чрез работа с няколко училища и фирми, в които се обучават и работят предимно представители на ромската общност, на територията на община Тунджа и област Ямбол.

Чрез реализирането на информационни кампании, насочени към учители, специалисти, медиатори, за повишаване информираността и чувствителността на обществото към проблема и информационни кампании за повишаване осведомеността с фокус към ромското общество и най-вече жените и децата, проектът ще доведе до подобряване на положението на ромската общност, най-вече жени и деца, ограничавайки задълбочаването на половите неравенства, а от там и дискриминацията и стереотипите, които имат негативен отзвук в развитието на цялото обществото, най-вече в семейството, в училище, на работа.

ВЪВЕДЕНИЕ

Насилието срещу жени има много лица. Независимо дали става въпрос за насилие в брак и партньорство, сексуално посегателство, изнасилване, преследване, трафик на хора и насилие в контекста на проституция или генитално осакатяване. Жените са подложени на насилие заради пола си. Насилието срещу жени е израз на дисбаланс на властта между половете. Правото на жените и момичетата да живеят без насилие е човешко право. Реалността за съжаление е друга.

Насилието срещу жените има различни форми. Започва с "всекидневното заяждане", с женомразки език, шеги и обиди. Форма на насилие е и когато жените трябва да избягват определени места, маршрути или ситуации, за да избегнат тормоз или заплахи, като по този начин се ограничава личната им свобода.Много жени преживяват психологическо насилие под формата например на сплашване и заплахи, физическо насилие под формата на побой, изгаряния и задушаване и сексуално насилие като изнасилване, сексуално насилие и сексуален тормоз. Различните форми на насилие често се извършват заедно. Страданието от насилие може да има огромни последици за засегнатите, но също и за тяхната социална среда. За обществото последващите разходи от насилието са огромни.

Насилието, основано на пола и домашното насилие, са един от основните проблеми в нашето общество, което води до все още съществуващата неравнопоставеност между мъжете и жените, проблем, който става още по-изостren, когато говорим за етнически малцинства, като ромите. Ето защо е необходимо да се обърне внимание на този проблем от спецификите, открити в тази общност.

Ромите са най-голямото етническо малцинство в цяла Европа. Около 10 от 12 милиона ромите живеят в Европа, а около 6 милиона са граждани или жители на Европейския съюз. Ромската общност представлява 1,18% от общото население на Европейския Съюз (ЕС). Този процент варира много между страните в ЕС, като за България са 9,94% от населението.

Въпреки редицата политики и програми, които действат на национално и общо европейско равнище, които гарантират равенството и недискриминацията на това малцинство, днес все още има много дискриминационни инциденти, които продължават да подкопават човешките права на хората, принадлежащи към това малцинство. Дискриминацията се увеличава при жените, тъй като те страдат от двойна дискриминация: за това, че са жени и че си роми. Тази двойна дискриминация прави жените по-несигурни и уязвими не само в рамките на общото общество, но и в собствената си общност.

Проектът „РЕ-АКЦИЯ чрез информация срещу домашното насилие и насилието по полов признак“ се изпълнява с финансовата подкрепа на Малка грантова схема по Програма „Правосъдие” на Норвежкия финансов механизъм 2014-2021.

I. ИНСТИТУЦИИ И НОРМАТИВНА РАМКА В СВЕТА, ЕВРОПА И БЪЛГАРИЯ, СВЪРЗАНИ С НАСИЛИЕТО ОСНОВАНО НА ПОЛА И ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ

Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието срещу жени и домашното насилие, известна още като Истанбулската Конвенция (2011 г.), е основополагаща европейска конвенция, основана на разбирането, че насилието над жени е форма на насилие основано на пола, извършено срещу жени, само защото са жени.Конвенцията слага основен фокус върху превенцията, наказуемост и мониторинг.

Конвенцията:

- криминализира престъпления като гениталното осакатяване на жени, принудителния брак, преследването, принудителния аборт и принудителната стерилизация;
- признава насилието над жените като нарушение на правата на човека и форма на дискриминация
- вменява на държавите отговорност, ако не реагират адекватно на тази форма на насилие

Насилието основно на пола нарушава редица права на жените, включително правото на живот, правото на свобода от изтезание или мъчително, нехуманно или унизително отношение или наказание, правото на еднаква закрила от закона, правото на равенство в семейството или правото на най-високия достижим стандарт на физическо и психическо здраве.

Насилието основно на пола срещу жени и момичета е едно от най-разпространените нарушения на човешките права, със значително въздействие върху физическото, психологическото, сексуалното и репродуктивно здраве.

Насилието основно на пола е проблем, дълбоко внедрен в неравнопоставените отношения между мъже и жени и включва всички форми на сексуално насилие и експлоатация. Насилието над жени и момичета е нарушение на човешките права, форма на дискриминация и сериозна пречка за постигане на равенство между жените и мъжете.

В нито една държава жените и момичетата на са застраховани от насилие. Известни са различни форми на насилие: физическо, сексуално, психологическо, икономическо и фемицид /женоубийство/. То може да е в семейството, на работното място, в общността.

„дискриминация по отношение на жените“ означава всяко различие, изключение или ограничение по признака на пола, което е насочено към отслабване или намаляване до минимум на признанието, използването или осъществяването от жените,независимо от тяхното семейно положение, въз основа на равноправието на мъжете и жените на правата на човека и основните свободи в политическата, икономическата, социалната, културната, гражданската или всяка друга област.“

Основният международен правнообвързващ инструмент, който предоставя стандарти за предотвратяване и борба с дискриминацията срещу жени и насилието срещу жени, е Конвенцията на ООН за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените (КПДЖ).

„Насилието, основано на пола, е форма на дискриминация, която възпрепятства жените да се ползват от права и свободи наравно с мъжете.“

В чл. 1, Конвенцията дава определение за дискриминация по отношение на жените:

„домашно насилие“ означава всички актове на физическо, сексуално, психологическо или икономическо насилие, които се случват в семейството или в домакинството, или между бивши или настоящи съпрузи или партньори, независимо дали извършителят живее, или е живял заедно с жертвата.

От определението става ясно, че дискриминация е всичко, което поставя жените в неравностойна позиция във всички области на живота. В Обща препоръка на Комитета на КПДЖ се дава определение за насилие, основано на пола:

А що се отнася до домашно насилие:
В Резолюция на Европейския парламент от 17 септември 2020 г. относно изпълнението на националните стратегии за интегриране на ромите: борба с отрицателните нагласи към хората с ромски произход в Европа, са направени много притеснителни изводи. Част от тях включват и фактори свързани с насилието над хората от този етнос.
Според направените изводи, ромското население представлява най-голямото етническо малцинство в Европа.Значителна част от ромското население в Европа живее при изключително несигурни условия както в селски, така и в градски райони, както и при много лоши социално-икономически условия, като по-голямата част от ромското население са лишени от своите основни права на човека във всички сфери на живот. Резолюцията отчита факта, че ромското население продължава да страда от повишено равнище на словото на омразата. Всеки трети човек от ромски произход живее без течаща вода, а 10 % – без електричество; като се има предвид, че едва малко повече от половината от ромското население имат домашна тоалетна с казанче или душ, а 78 % от него живеят в пренаселени жилища, както и че голям брой хора от ромското население все още живеят в неформални, нехигиенични и нерегламентирани-устройствено жилища, в мизерни условия, а много от тях не притежават документи за самоличност и не са здравно осигурени.
Според изследвания направени в България, едва между 10 и 15 е процентът на ромските жени, станали жертви на домашно насилие, които се осмеляват да реагират и да се изправят с последващи действия срещу насилниците си.

1.СВЕТОВНАТА ЗДРАВНА ОРГАНИЗАЦИЯ ЗА НАСИЛИЕТО НАД ЖЕНИ

Световната здравна организация (СЗО) е специализирана агенция на Организацията на обединените нации (ООН),която функционира като координиращ орган на международното здравеопазване. Целите на СЗО са постигане на възможно най-високо здравно равнище на всички народи. Здраве, според дефиницията дадена в конституцията на СЗО, означава не просто липса на болести и недъзи, а цялостно физическо, психическо и социално благосъстояние. За световната здравна организация проблемът за насилието над жени е особено важен, защото той води след себе си сериозни последствия за психическото, физическото и репродуктивното здраве на жените. Според организацията насилието срещу жени – особено насилието от интимен партньор и сексуалното насилие – е основен проблем за общественото здраве и нарушение на човешките права на жените.

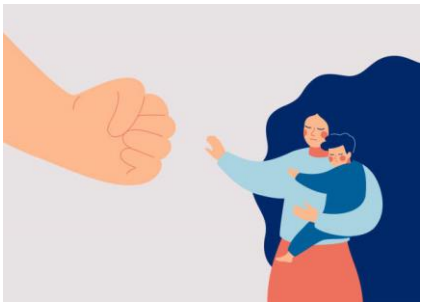
Оценките, публикувани в доклад на Световната от 9 март 2021 г Здравна Организация, показват, че в световен мащаб около 1 на 3 (30%) от жените по света са били подложени на физическо и/или сексуално насилие от интимен партньор или сексуално насилие от непартньор през живота си. В повечето случаи, това насилие е насилие от интимен партньор. В световен мащаб почти една трета (27%) от жените на възраст 15-49 години, които са имали връзка, съобщават, че са били подложени на някаква форма на физическо и/или сексуално насилие от техния интимен партньор. Изводите направени в доклада са, че насилието може да повлияе негативно на физическото, психическото, сексуалното и репродуктивното здраве на жените и може да увеличи риска от заразяване с ХИВ в някои ситуации. Откроява се тенденция, че жените с добро образование и работа е по-малко вероятно да бъдат жертви на насилие.

Насилието срещу жени е предотвратимо. Секторът на здравеопазването играе важна роля за предоставяне на цялостни здравни грижи на жени, подложени на насилие, и като входна точка за насочване на жените към други услуги за подкрепа, от които може да се нуждаят.СЗО работи по тезата,че насилието срещу жени е глобален здравен проблем с епидемични мащаби и здравните системи по света трябва да направят повече за жертвите на това насилие.

2. ОРГАНИЗАЦИЯТА НА ОБЕДИНЕНИТЕ НАЦИИ

Организацията на обединените нации (ООН) е създадена от желанието за гарантиране на световния мир. Тя се появява след един от най-големите военни конфликти в историята на човечеството и цели да избегне бъдещи сблъсъци, чрез разрешаването им по мирен път. Едновременно с това ООН трябва да развива приятелски отношения между държавите, основани на зачитане принципа на равноправието и самоопределението на народите и да осъществява сътрудничество при разрешаване на международните икономически, социални, културни и хуманитарни проблеми. Идеята е организацията да служи като център за съгласуване на действията на държавите за постигането на тези общи цели.

ООН определя насилието срещу жени като „*всеки акт на насилие, основано на пола, който води или има вероятност да доведе до физическо, сексуално или психическо увреждане или страдание на жени, включително заплахи за такива действия, принуда или произволно лишаване от свобода, независимо дали се случва в обществения или в личния живот*."

Насилието от интимен партньор се отнася до поведение на интимен партньор или бивш партньор, което причинява физическа, сексуална или психологическа вреда, включително физическа агресия, сексуална принуда, психологическо насилие и контролиращо поведение.

Сексуалното насилие е „*всеки сексуален акт, опит за получаване на сексуален акт или друг акт, насочен срещу сексуалността на дадено лице, използвайки принуда, от всяко лице, независимо от връзката му с жертвата, във всякаква среда. Това включва изнасилване, дефинирано като физическо принудително или по друг начин принудително проникване във вулвата или ануса с пенис, друга част от тялото или предмет, опит за изнасилване, нежелано сексуално докосване и други безконтактни форми*".

Правото на жената на живот без насилие се утвърждава в международни споразумения като Декларацията на ООН за премахване на насилието срещу жените (1993 г.).

3. ЕВРОПА СРЕЩУ НАСИЛИЕТО НАД ЖЕНИ

Насилието над жени и момичета е едно от най-системните и обичайни нарушения на правата на човека по света. Държавите от ЕС не правят изключение. Тъжен факт – всяка трета жена е била обект на физическо или сексуално насилие, основно от страна на интимни партньори в ЕС.

Понастоящем нито един законодателен акт на ЕС не се занимава конкретно с насилието над жени и домашното насилие. Въпреки това въпросът е предмет на някои директиви и регламенти на ЕС, по-специално в областта на съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси, равенството между жените и мъжете и политиката в областта на убежището.

Например една от целите на Директивата на ЕС за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на всички жертви на всякакви престъпления е да се гарантират правата на жертвите на насилие, основано на пола, на всички етапи на наказателния процес.

На 8 март 2022 г. Европейската Комисия прави предложение за директива на Европейския парламент и на Съвета на Европа, относно борбата с насилието над жени и домашното насилие, с което насилието над жени и момичета се признава за системен проблем на ниво Европейски съюз, което не се случва единствено в

семейството. С предложението се цели гарантирането на минимално равнище на защита срещу такова насилие в целия ЕС. В предложението се признава, че *„ насилието над жени е насилие на социалнополова основа, което е насочено срещу жена, защото тя е жена, или което засяга предимно жените*“ и то включва *„всички актове на насилие на социалнополова основа, които водят или е вероятно да доведат до физически, сексуални, психологически или икономически увреждания или страдание за жените, включително заплахи за такива актове*“.

Обръща се внимание на факта, че причината за насилието над жените е в неравенството между половете и включва сексуалното насилие, изнасилването, гениталното осакатяване на жени, насилствените бракове, насилствените аборти или стерилизация, трафика на хора с цел сексуална експлоатация, преследването, сексуалния тормоз, убийството на жени, речта на омразата и престъпленията въз основа на пола, както и различните форми на онлайн насилие („кибернасилие“), включително споделянето или манипулирането на интимни материали без съгласие, киберпреследването и кибертормоза. Дадено е определение за ***кибернасилие**, което представлява споделяне на интимни кадри без да е дадено съгласие, киберпреследване, кибертормоз и подбуждане към насилие или омраза в киберпространството.*

Европейската Директива ще гарантира на жертвите също: достъп до правосъдие; правото да търсят обезщетение; достъп до безплатни горещи телефонни линии и кризисни центрове при изнасилване.

Взема се отношение и за домашното насилие, което се определя като „форма на насилие над жени, тъй като засяга предимно жените“, като посочва, че *„домашното насилие се случва в семейството или домакинството, независимо от биологичните или правните семейни връзки, между интимни партньори или между други членове на семейството, включително между родители и деца.“*
Европейския съюз и неговите държави членки полагат усилия за прекратяване на насилието, основано на пола, за защита на жертвите на това престъпление и за наказване на извършителите.
На 9 юни 2023 г. Съветът постига съгласие по позицията си по предложението за директива за предотвратяване и борба с насилието над жени и домашното насилие.

По време на пандемията от COVID-19 е регистрирано значително увеличение на физическото и емоционалното насилие над жени в ЕС. Сведенията показват, че обажданията до горещи телефонни линии за помощ при домашно насилие в някои държави са се увеличили петкратно.

Нараства също така и насилието онлайн, като от него страдат най-вече младите и обществено активните жени, например работещи в сферата на журналистиката и политиката. Жените търпят насилие също и на работното си място: около една трета от тях в Европейския съюз са били подложени на сексуален тормоз именно на работа.

През ноември 2022 г. Европейската комисия обяви стандартния номер на гореща телефонна линия за жертвите на насилие над жени в ЕС: **116 016**

Жените, станали жертви на насилие, ще могат да звънят на единен номер в целия ЕС, за да получат съвети и подкрепа.

4.БЪЛГАРИЯ СРЕЩУ НАСИЛИЕТО НАД ЖЕНИ

Според неофициални данни през 2021 г.в България най-малко 22 жени са убити от мъже, през 2022 година жертви на мъже са станали 20 жени, а от началото на 2023 година те са 11. Почти във всички случаи заподозрени за убийството са техните партньори, съпрузи, синове.

В българското законодателство най- широк спектър от мерки срещу домашното насилие има в Наказателния кодекс (НК). Глава втора от НК („Престъпления против личността“) съдържа състави на редица деяния, които представляват насилствени посегателства срещу телесния интегритет. Основният състав на убийството в чл. 115 предвижда лишаване от свобода от десет до двадесет години. Квалифицираният състав в чл. 116, който предвижда лишаване от свобода от петнадесет до двадесет години, доживотен затвор или доживотен затвор без замяна, визира няколко хипотези на убийство, свързано с насилие срещу жени и домашно насилие.

Друга група разпоредби, защитаващи от насилие в България, са тези, свързани с телесните повреди, които в НК се делят на тежки, средни и леки в зависимост от тежестта на увреждането, което причиняват. Съответно причиняването им води до по-тежки или по-леки наказания в зависимост от вида на телесната повреда.

Другата група относими разпоредби, които защитават жените от насилие, имащо за резултат сексуално увреждане или страдание, са тези, свързани с посегателствата срещу половата неприкосновеност, обединени в раздел VIII от глава втора на НК. Тази група разпоредби в относимата си част предвиждат наказателна отговорност за няколко деяния: изнасилване, блудство, непозволено съвкупление („сношение“ в случай на лице от същия пол), склоняване към проституция и към блудствени действия, отвличане с цел проституция, склоняване или принуждаване към наблюдение или участие в действия от сексуален характер, принуда към употреба на наркотични вещества с цел проституиране или участие в действия от сексуален характер.

Законът за защита от дискриминация в България (ЗЗДискр) урежда защитата срещу всички форми на дискриминация и цели да осигури на всички равенство пред закона, равенство в третирането и във възможностите за участие в обществения живот и ефективна защита срещу дискриминацията. Сред защитените признаци в чл. 4 от закона наред с много други фигурира **полът**, както и всякакви други признаци, установени в закон или в международен договор, по който Република България е страна. В чл. 5 от ЗЗДискр,обявява за дискриминация наред с другите деяния и **сексуалния тормоз**, който в допълнителните разпоредби е определен като *„всяко нежелано поведение от сексуално естество, изразено физически, словесно или по друг начин, с което се*

накърняват достойнството и честта и се създава враждебна, принизяваща, обидна, унизителна или застрашителна среда и в частност, когато отказът да се приеме подобно поведение или принудата към него може да повлияе на вземането на решения, засягащи лицето".

Тази широка дефиниция включва като минимум „принуда" и когато сексуалният тормоз е осъществен срещу жени и момичета, той попада в обхвата на дефинициите за насилие срещу жени. ЗЗДискр предлага защита срещу сексуалния тормоз като форма на дискриминация в рамките на производствата, които той регламентира.

Законът за защита от домашното насилие (ЗЗДН) на Р.България е приет през 2005 г. и урежда правата на лицата, пострадали от домашно насилие, мерките за защита и реда за тяхното налагане. В основната си част той се занимава с последствията от домашното насилие ***и в по-малка степен – с неговата превенция***. В чл. 2, ал. 1 от този закон, *домашното насилие* е дефинирано като *„всеки акт на физическо, сексуално, психическо, емоционално или икономическо насилие, както и опитът за такова насилие, принудителното ограничаване на личния живот, личната свобода и личните права, извършени спрямо лица, които се намират в родствена връзка, които са или са били в семейна връзка или във фактическо съпружеско съжителство"*. Ал. 2 на същия член определя, че *„за психическо и емоционално насилие върху дете се смята и всяко домашно насилие, извършено в негово присъствие".*

Производството по ЗЗДН представлява съдебна администрация на граждански отношения. То се инициира от името на лице, пострадало от домашно насилие, пред районния съд по неговия постоянен или настоящ адрес. Производството може да бъде образувано както по молба на пострадалото лице, така и от негови близки, настойник или попечител, а също и от директора на дирекция „Социално подпомагане", когато пострадалото лице е непълнолетно, поставено е под запрещение или е с увреждания.
Според чл. 10, ал. 1 от ЗЗДН, молбата за защита може да се подаде до един месец от извършване на акта на домашно насилие. Съдът насрочва открито съдебно заседание не по-късно от един месец от постъпването на молбата и издава заповед за защита, като с решението си издава заповед за защита или отхвърля молбата. Това решение може да се обжалва пред окръжния съд, чието решение е окончателно. Обжалването не спира изпълнението на заповедта. Със заповедта за защита, районният съд може да наложи една или няколко мерки за защита.

Според чл. 5, ал. 1 от ЗЗДН те включват:

- задължаване на извършителя да се въздържа от извършване на домашно насилие;
- отстраняване на извършителя от съвместно обитаваното жилище за срока, определен от съда;
- забрана на извършителя да приближава пострадалото лице, жилището, местоработата и местата за социални контакти и отдих на пострадалото лице при условия и срок, определени от съда;

- временно определяне местоживеенето на детето при пострадалия родител или при родителя, който не е извършил насилието, при условия и срок, определени от съда, ако това не противоречи на интересите на детето;
- задължаване на извършителя на насилието да посещава специализирани програми;
- насочване на пострадалите лица към програми за възстановяване.

Заповедта за защита подлежи на незабавно изпълнение. В случай на неизпълнение, полицейският орган, констатирал нарушението, задържа нарушителя и уведомява незабавно органите на прокуратурата (чл. 21, ал. 3 от ЗЗДН). Според чл. 18, ал. 1 от ЗЗДН, когато молбата съдържа данни за пряка, непосредствена или последваща опасност за живота или здравето на пострадалото лице, районният съд в закрито заседание, без призоваване на страните, издава заповед за незабавна защита, в срок до 24 часа от получаването на молбата. Впоследствие районният съд насрочва открито съдебно заседание в срок не по-късно от един месец за издаване на заповед за защита.

През юли 2022 г. Министерският съвет на Република България (МС) приема две законодателни промени, изготвени от Министерството на правосъдието, които се налагат заради изостряне на домашното насилие и увеличаването на броя на жертвите по време на пандемията от COVID-19. Промените предвиждат създаването на Национален съвет за осъществяване на държавната политика по превенция и защита от домашното насилие. Предлага се и създаване на *национална информационна система* и *национален регистър* за случаите на домашно насилие, осъществени на територията на страната или по отношение на български граждани в чужбина, които са потърсили помощ и подкрепа.

II. ВИДОВЕ НАСИЛИЕ-ТЕРМИНОЛОГИЯ

Термини като „насилие, основано на пола“, „насилие над жени“ и „домашно насилие“ често се използват като взаимозаменяеми термини. Въпреки това има нюанси, които трябва да се уточнят. Тълковният речник, създаден от Европейския Институт за равенство на половете (EIGE), се опитва да установи йерархия на термините и тяхната взаимовръзка. Изхождайки от различни международни документи, EIGE дефинира горепосочените явления по следния начин:

- **Насилие, основано на пола (НОП):** „Насилие, насочено срещу лице, поради неговия пол, полова идентичност или полово изразяване, или което засяга непропорционално лица от определен пол, се разглежда като насилие, основано на пола“

Насилие над жени, основано на пола: „Всяка форма на насилие, което е насочено към жена, поради това, че е жена, и което непропорционално засяга повече жените“ (2021, насилие над жени, основано на пола, по-широк термин: насилие, основано на пола).

- **Насилие над жени (ННЖ):** „Нарушаване на правата на човека и форма на дискриминация срещу жените, включително всички актове на насилие, основано на пола, които водят или е вероятно да доведат до физическа, сексуална или психологическа вреда или страдание на жени, включително заплахи за подобни актове, принуда или противозаконно лишаване от свобода, независимо дали това се случва в обществения или в личния живот“

- **Домашно насилие (ДН):** „Домашно насилие е всеки акт на физическо, сексуално, психическо, емоционално или икономическо насилие, както и опитът за такова насилие, принудителното ограничаване на личния живот, личната свобода и личните права, извършени спрямо лица, които се намират в родствена връзка, които са или са били в семейна връзка или във фактическо съпружеско съжителство“.

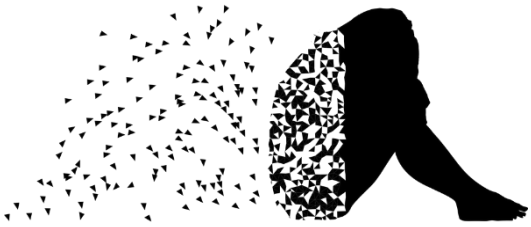
Както е видно от последната дефиниция, всички видове домашно насилие (физическо, сексуално, психическо или икономическо) могат да възникнат между лица с различни правни или биологични връзки, в рамките на една семейна единица. Тоест, то включва и насилие над деца (неглижиране или малтретиране) – пряко или косвено, когато стават свидетели на актове на насилие.

- **Насилие срещу интимен партньор (НСИП):** „Модел на нападателно и принудително поведение, включително физически, сексуални и психологически действия, както и икономическо принуждаване, което пълнолетни или подрастващи лица могат да проявяват срещу своите интимни партньори без тяхното съгласие“. Интимен партньор:„Настоящ или бивш партньор и брачен партньор, независимо дали извършителят споделя или е споделял едно и също жилище с жертвата“

Видове насилие, основано на пола:

Насилие, основано на пола обхваща широк спектър от действия, включително физическо, сексуално, психическо и финансово насилие. Поради това е важно специалисти да разбират и разпознават пълния набор от действия, които могат да бъдат класифицирани като НОП.

➢ *ФИЗИЧЕСКО НАСИЛИЕ*

Включва употребата на физическа сила, която води до телесни увреждания, болка или нараняване. Степента на нараняването варира от минимално увреждане, като насиняване, преминава през средна телесна повреда, като счупени кости и може да стигне до необратими наранявания и дори до смърт.

Действия на физическо насилие са*:*

- Пляскане, удряне на шамари, блъскане, бутане, удар с юмрук, бой, драскане, душене, хапане, щипане;
- Сграбчване, разтърсване, плюене, изгаряне, усукване на част от тялото, принудително поглъщане на нежелана субстанция;
- Употребата на битови предмети, за да се удари или намушка жена, хвърляне на предмети по жена. Тук е включено и използването на хладни оръжия като ножове и пистолети.

➢ *СЕКСУАЛНО НАСИЛИЕ*

Всеки сексуален акт, опит за сексуален акт, нежелани сексуални коментари или намерения, опити за трафик, или друг вид действия срещу сексуалността на дадено лице, както и употребата на принуда от лице, без значение неговата връзка с жертвата, във всяка обстановка, включително, но не ограничено до дома и работно място.

Действия на сексуално насилие са:

- Изнасилване или друг вид сексуално насилие;
- Нежелано сексуално посегателство или сексуален тормоз (включително искане за секс в замяна на служебно издигане или висока оценка в училище);
- Трафик с цел сексуална експлоатация;
- Принудително заснемане на порнография;
- Насилствено забременяване, насилствена стерилизация, принудителен аборт;
- Принудителен брак, сключване на брак в ранна детска възраст;
- Генитално осакатяване на женски полови органи;
- Преглед за девственост;
- Кръвосмешение.

➢ *ПСИХОЛОГИЧЕСКО НАСИЛИЕ ИЛИ ЕМОЦИОНАЛНО НАСИЛИЕ*

Включва действие или съвкупност от действия, които пряко вредят на психологическата неприкосновеност на жената.

Действия на психологическо насилие са:

- Заплахи за насилие и посегателство срещу жена, чрез думи или действия, като преследване и заплаха с оръжие или чрез телефон и онлайн;
- Тормоз,обидни забележки и неприлични жестове на работното място;
- Унизителни и обидни коментари;
- Изолиране и ограничение на комуникацията;
- Използване на деца от интимен партньор-насилник, с цел да контролира или нарани жената.Тези действия включват както насилие над деца, така и насилие над жени.

➢ *ФИНАНСОВО НАСИЛИЕ*

Целта е да се отрече или контролира достъпът на жената до ресурси като време, пари, транспорт, храна или дрехи.

Действия на финансово насилие са:

- Забрана на жената да работи;
- Изключване на жената от финансови решения в семейството;
- Скриване на пари или финансова информация;
- Отказ за плащане на сметки или поддръжка за нея или децата ;
- Унищожаване на съвместно притежавани активи.

III. НАСИЛИЕТО В РОМСКИТЕ ОБЩНОСТИ

България е една от страните с голямо ромско население.Точният брой на ромите трудно може да бъде определен, тъй като голяма част от тях предпочитат да бъдат определяни като турци.

Възприятието на ромските жени за домашното насилие е тясно свързано с възприемането на пола в ромска общност. В същото време това не е уникална концепция, а цял набор от концепции, в зависимост от различни фактори, като групова принадлежност, ниво на модернизация и т.н.

Възприятията за пола в ромското семейство са подчинени на патриархалното разбиране за лидерството на мъжа. Независимо от коя група е, семейството пак приема момчето като човек, който носи семейния потенциал. Неслучайно да имаш момче е много важно в семейството на ромската общност. Има много случаи на осиновяване на момчета от семейства, които имат само момичета, заради трайната традиция, че „момчето се грижи за родителите“.

Да се проникне и да се говори за насилие в ромската общност е сложна задача. Тя е силно укрепена от външни влияния и съществува като самобитно общество, в което действат сложни правила, основно подчинени на общността.

Може да се каже, че общността е дори по-силен фактор от семейството. В голяма степен общността формира поведението, нагласите и начина на живот на отделните нейни членове. По тази причина малцина са представителите на ромската общност, които са склонни да се опълчат на традициите и наслоените с годините норми. Може да се твърди, че въстаналия срещу мнението на

общността, рискува социална изолация, изключване от живота, такъв какъвто го познава и превръщане в аутсайдер.Това е и причината трудно да се повлияе на домашното насилие в общността.

Сред основните фактори, които обуславят трудното общуване на тема домашно насилие в тази общност е, това че то се смята за изключително семеен проблем, с който не бива да се занимават външни хора. Възприятието по тази тема, стига до такива крайности, че то не се обсъжда дори в семейството. Освен това битува мнение в ромската общност, че насилието „е заслужено" и когато този императив се наложи, никой няма право да взима мнение по въпроса. В ромското общество, което е патриархален тип, също битува мнението, че мъжът е прав, а жената по презумпция виновна. Много е сложно и възприятието на самите ромски жени по темата за насилието. Те са от една страна наясно с това какво е насилие, но от друга са подчинени на мнението, че това е едва ли не нормално. Ако направим условно разделение на ромските жени по отношение на насилието, те биха се обособили на три групи. Първата е, която търси вината за насилието в себе си, възприема го като нормално за общността и по този начин оправдава проявите му. Другата група е наясно какво е насилие и какво са неговите проявления, но не може да се оттърси от предразсъдъците и начина си на живот. И третата група, включваща предимно младите и по-образовани представители на етноса, които се бунтуват срещу изградените стереотипи и са готови да реагират независимо от последствията.

Определящият фактор за това към коя категория принадлежи една ромска жена, е нивото на нейното самочувствие, образование и развитие, както и доколко е решена тя да вземе мерки срещу насилието и да предизвика промяна в начина си на живот. Най-големият проблем, пред който се изправя ромската жена, решила да отхвърли насилието е страхът и реалната възможност от отхвърляне, не само от общността, но и от семейството си. Всяка проява на независимост в ромския етнос се разглежда като разбиване на норми и правила, градени с години, защото в психологията на ромите е залегнало възпитанието, че жената трябва да е покорна. Освен това не е без значение факта, че жената рядко работи, грижи се за къщата и децата и е изцяло финансово зависима от съпруга си. Това я прави несвободна за избор, защото не може да си осигури минимални битови условия за живот, за себе си и децата си.Няма къде да отиде, би била отритната от близки и приятели и няма финансови средства.

Сред причините, поради които домашното насилие е често срещано в тази общност е и недоверието в институциите. В ромската жена съществува страх, че тя няма да може да се справи чисто документално с изискваните процедури, страхува се, че нейния проблем ще бъде неглижиран и няма сигурност, че ще й бъде осигурена защита.Тази несигурност ги кара да предпочетат мълчанието и страданието, защото се страхуват, че нямат перспектива извън общността и че могат да бъдат принудени да се приберат при насилника си.

Ромската жена е възпитана, че ако каже, че е жертва на домашно насилие, ще нанесе срам на семейството си. Това е основен и движещ страх, който е първопричина за мълчанието за проблема, защото давайки гласност на насилието, което търпят, те ще донесат срам на своите близки. Семействата им не биха ги взели обратно, а повечето от тях не знаят нищо друго освен да се грижат за къщата и децата.

Липсата на финансова независимост е фактор, който също не бива да се пренебрегва. Мъжът в ромското семейство упражнява контрол върху бюджета и по този начин контролира и жената. Той казва за какво могат и за какво не могат да се харчат пари. Често в случаите, когато мъжът е насилник, жената няма право на джобни разходи, няма право дори да излезе и да се види на кафе с приятелки. Тези разходи са смятани за ненужни. Тъй като в по-консервативните общности мъжете не разрешават на съпругите си да работят, те не са финансово свободни и са напълно зависими от семейството си.

Друго препятствие за преборването на домашното насилие сред ромската общност, е липсата на лична свобода.Част от жените нямат право да използват интернет или да има свой телефон и профил във Фейсбук, забранено им е да излизат на публични места. Съпругът решава какви да са дрехите им и с кой да се виждат. Това затруднява контактите им, както да поискат помощ, така и да получат и информация.

Въпреки затвореното общество, в което живее и се развива ромската жена, тя все пак разпознава формите на насилие.За повечето роми най-съществената форма на насилие е физическото. То е разпознаваемо основно заради физическите белези, които оставя. **Сексуалното насилие** е друга форма на насилие, която ромската жена идентифицира. Един от често срещаните видове насилие в общността, като женитба в млада, детска възраст и принудителните бракове, се приема по-скоро като характеристика на етноса от по-възрастните. **Икономическото насилие** се възприема като нормално. Ромската жена възприема като насилие вземане на кредити, изразходване на голяма част от семейните средства за хазарт, наркотици, алкохол.

Сред причините за проява на насилие сред ромите са : бедността и липсата на доходи, недостойното поведение на съпругата, , злоупотреба с алкохол и пристрастяване към наркотиците, наличието на голям брой деца в семейството, липсата или ниската степен на образование.

Причината, да не може да се окаже адекватна помощ на жените от ромския етнос е недоброто познаване на институциите и незнанието към кого да се обърнат. Страхът от изгонване, липсата на собствен дом, в който да отидат да живеят при случаи на насилие е друга причина за нежеланието да се съобщи за причиняването му. Страхът от това, какво ще кажат хората в квартала, има огромно значение при вземането на решение, дали дадена ромска жена да потърси своите права и да се защити. Липсата на доходи, нежелание да си

развалят семейството, нежеланието да навредят на деца и родители си са само част от причините, поради които много често насилието остава скрито.

Все пак се наблюдава тенденция към промяна на нагласите за реакция срещу домашното насилие и изграждане на култура за борба срещу него, но пълната промяна все пак ще отнеме време; При по-младите и образовани представители на етноса има добро познаване на формите на насилие и борба срещу проявлението ми.

IV. НАСИЛИЕ ОТ СТРАНА НА ИНТИМЕН ПАРТНЬОР, СЕКСУАЛНОТО НАСИЛИЕ, ЯВЛЕНИЕТО „РАННИ БРАКОВЕ“- НАЙ-ЧЕСТИТЕ ФОРМИ НА НАСИЛИЕ В РОМСКАТА ОБЩНОСТ

Според проведени голям брой изследвания в България, насилие срещу жени в рамките на ромските общности се упражнява от най-вече от интимните партньори и от други членове на семейството, например - от свекървите. Интимният партньор и сексуалното насилие са резултат от фактори, възникващи на ниво индивид, семейство, общност и в по-широка степен в обществото, които взаимодействат помежду си, за да увеличат или намалят риска. Някои се свързват с това, че са извършители на насилие, други се свързват с преживяване на насилие, а трети се свързват и с двете.

Рисковите фактори, както за интимен партньор, така и за сексуално насилие включват:

- по-ниски нива на образование (извършване на сексуално насилие и преживяване на сексуално насилие);
- история на излагане на малтретиране като дете ;
- свидетел на семейно насилие;
- антисоциално разстройство на личността;
- вредна употреба на алкохол и наркотици;
- вредно мъжко поведение, включително наличие на множество партньори или среда, в която одобряват насилието;
- общностни норми, които привилегироват или приписват по-висок статус на мъжете и по-нисък статус на жените;
- ниски нива на достъп на жените до платена заетост;
- ниско ниво на равенство между половете;

Факторите, специално свързани с насилието от страна на интимен партньор, включват:

- жертва или свидетел на насилие в миналото;
- брачни раздори и неудовлетвореност;
- трудности в общуването между партньорите;
- мъжко контролиращо поведение спрямо своите партньори;

Факторите, конкретно свързани с извършването на сексуално насилие, включват:

- вярвания в семейната чест и сексуална чистота;
- идеологии за мъжко сексуално право;
- слаби правни санкции за сексуално насилие;

Неравенството между половете и нормите, относно приемливостта на насилието срещу жени в ромската общност са основна причина за насилието срещу жени, които носят със себе си своите последствии, които могат да бъдат класифицирани по следния начин:

- **ПОСЛЕДИЦИ ЗА ЗДРАВЕТО**

Интимният партньор и сексуалното насилие, причиняват сериозни краткосрочни и дългосрочни физически, психически, сексуални и репродуктивни здравословни проблеми на жените. Те също така засягат здравето и благосъстоянието на техните деца. Това насилие води до високи социални и икономически вреди за жените, техните семейства и общества. Такова насилие може да:

- Има фатални резултати като убийство или самоубийство;
- Води до наранявания
- Води до нежелана бременност, изкуствени аборти, гинекологични проблеми и инфекции, предавани по полов път, включително ХИВ.
- Насилието от интимен партньор по време на бременност, също увеличава вероятността от спонтанен аборт, мъртво раждане, преждевременно раждане и бебета с ниско тегло при раждане;
- Доведе до депресия, посттравматичен стрес и други тревожни разстройства, проблеми със съня, хранителни разстройства и опити за самоубийство. Установено е, че жените, които са преживели насилие от интимен партньор, са почти два пъти по-склонни да изпитат депресия и проблеми с пиенето;
- Рефлектират върху здравето, могат също да включват главоболие, болкови синдроми (болки в гърба, коремна болка, хронична болка в таза), стомашно-чревни разстройства, ограничена подвижност и лошо цялостно здраве;
- Сексуалното насилие, особено в детството, може да доведе до повишено пушене, употреба на вещества и рисково сексуално поведение;

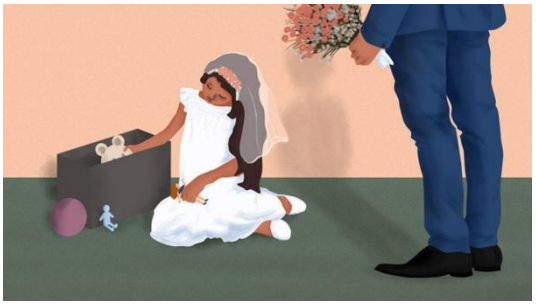
- **ВЪЗДЕЙСТВИЕ ВЪРХУ ДЕЦАТА**

- Децата, които растат в семейства, където има насилие, могат да страдат от редица поведенчески и емоционални смущения. Те могат да бъдат свързани и с извършване или преживяване на насилие по-късно в живота;
- Насилието от интимен партньор, също се свързва с по-високи нива на детска смъртност и заболеваемост;

- **СОЦИАЛНИ И ИКОНОМИЧЕСКИ ВРЕДИ**

- Социалните и икономическите вреди от интимния партньор и сексуалното насилие са огромни и имат вълнообразен ефект в цялото общество. Жените могат да страдат от изолация, невъзможност за работа, загуба на заплати, липса на участие в редовни дейности и ограничена способност да се грижат за себе си и децата си;

ЯВЛЕНИЕТО „РАННИ БРАКОВЕ“ В РОМСКАТА ОБЩНОСТ

„Детски брак“ е всеки официален или неформален съюз, при който едната или двете страни са на възраст под 18 години. Ранен и насилствен брак се случва в много страни, култури и религии. Всяка година 12 милиона момичета се женят, преди да навършат 18 години. В България се наблюдава феноменът „детски бракове“ предимно сред ромските общности, но в голямата си част те не са насилствени, поради културната специфика на общността.

Терминът „ранен брак“, както са известни съжителствата, в тази възраст рядко е брак по смисъла на закона, защото в повечето случаи не е узаконен юридически. В тази връзка, по правилно би било този тип взаимоотношения, в които поне единият от „съпрузите“ не е навършил брачна възраст (пълнолетие), да се наричат „детски бракове“ или „съжителства с деца“, защото реално момичетата са на възраст под 16 години, или между 16 и 18 години. Тези бракове са типични за ромската общност, но не всички ромски групи и семейства ги практикуват.

Най-честата причина за този тип съжителство е, че булката трябва да е девствена, затова колкото по-малка се омъжи, е толкова по-добре за честта на фамилията. Освен това, обикновено ранните бракове са последвани и от ранни раждания, предвид обстоятелството, че от омъжената жена се очаква да предостави доказателство, че може да продължи рода. В този случай границата между спазване на културни норми, традиции и нарушаването на човешките права е тънка.

Според Наказателния кодекс на Р. България, това е наказателно, но в същото време институциите, имащи отношение към този проблем, по-често са пасивни и не реагират, като не се налагат съответните законови санкции. Съгласно българското законодателство това е престъпление. В контекста на превенцията, евентуални виновници, с които би следвало да се работи, следва да се търсят сред родителите и роднините.

Ранните бракове са вид домашно насилие сред ромските общности, но потърсилите помощ ромски жени са много малък брой. Причините за това са многобройни. Непознаването на законодателството и правата на ромските жени е една от тях. Но може би по-сериозна причина е начинът на живот в затворена общност, с патриархален статут. Според някои от нормите в общността, момичето е длъжно да се подчини, защото иначе ще бъде изгонено от вкъщи или продадено за проститутка. При „сключване на брака“ се наблюдава и сексуално насилие, като в повечето случай момичето бива изнасилено или принудено да спи с мъжа си.

Тези бракове, често са аранжирани или насилствени, като много често самите родители инициират тези форми на съжителство.

При извършването на подобни деяния, трябва да се има предвид обстоятелството, че ранните бракове причиняват вреда и са незаконна практика, свързана с най-разпространената форма на сексуално насилие, особено за момичетата, която води до ранна бременност,потенциална възможност от заразяване с полово предавани инфекции и болести, ранно отпадане от образователната система, социална изолация и заробване. Голяма част от момичетата с „детски бракове“ отпадат от училище, защото забременяват, раждат и трябва да отглеждат детето/децата си, като отделно от това имат задължения към съпруга си и неговото семейство - основно домакинска работа - да чистят, да перат и да готвят.

Напоследък се забелязва тенденция, възрастта за ранно съжителство и брак да се повишава: ромите, които отхвърлят ранното съжителство (под 16-годишна възраст), сега са много повече от тези, които го приемат. Образованието се оказва най-важният фактор, който влияе на повишената възраст за ранно съжителството: колкото по-високо е нивото на образованието, толкова по-късно се създава семейството. Други важни фактори са икономическото състояние и условията на живот. Бедните роми и тези, които живеят в лоши условия, създават семейства по-рано. Става все по-масова тенденцията семейството да се създава от младите хора, а не от родителите. Идеята, че родителите трябва да решат за кого ще се оженят децата им, става все по-неприемлива. Въпреки това, все още мнозина одобряват това, което е доказателство, че патриархалния манталитет все още властва в една значителна част от ромската общност.

Факти:

- Смята се, че над 650 милиона жени по света са омъжени преди навършването на 18 години. Децата булки, често се изтеглят от училище и са изложени на по-голям риск от насилие, попадат в бедност и сериозни здравословни проблеми или дори смърт поради ранна бременност.
- В световен мащаб всяко пето момиче се омъжва преди 18-годишна възраст.
- Около 250 милиона жени са се оженили преди 15-годишна възраст.

- Момичетата без образование, са три пъти по-склонни да се женят до 18 години, отколкото тези със средно или висше образование.
- Смъртността по време на раждане за момичета на възраст между 15 и 19 години е два пъти по-голяма, отколкото при жените на и над 20-годишна възраст, а новородените деца на по-младите майки са изправени пред по-голям риск от смърт.
- Ранният брак удвоява шансовете на момичето да живее в бедност и утроява вероятността тя да бъде бита от съпруга си в сравнение с омъжените възрастни.

V. КАК ДА РАЗПОЗНАЕМ ЖЕНИТЕ-ЖЕРТВИ НА НАСИЛИЕ В РОМСКИТЕ ОБЩНОСТИ?

Разпознаването на жертвите на домашно насилие в ромските общности не лесно. В много от случаите те нямат външни белези и това прави трудно идентифицирането на насилието. В случаи на психологично и икономическо насилие, откриването е дори още по-сложно, защото последствията от тях не са така видими както при физическо насилие. В повечето общности няма нито място, нито има воля да се признава проблема и да се справят с него. Необходима е наблюдателност и добро познаване на симптомите

Белези на насилие:

- Травми, които са несъвместими с дадените обяснения и се повтарят.
- Жената се опитва да скрие нараняванията си или да ги омаловажи.
- Жената не желае да говори пред своя партньор или друг придружител, или изглежда смирена и уплашена пред своя партньор или друг придружител.
- Множество наранявания в различни етапи на заравяване.
- Жената изглежда уплашена, много неспокойна или депресирана.
- Партньорът й е агресивен или властен, говори вместо нея не я изпуска от поглед.
- Рядко посещение или отсъствие от акушеро-гениколоичните клиниките за проследяване на бременност.
- Депресия, безпокойство, нарушения на съня.

- Суицидни мисли/опити или самонараняване.
- Злоупотреба с алкохол и други наркотични вещества.
- Необясними хронични стомашно-чревни симптоми.
- Нежеланите репродуктивните резултати, включително множество нежелани бременности и/или прекъсвания, отложени пренатални грижи, неблагоприятни последствия след раждане.
- Необясними проблеми с пикочните пътища, като повтаряща се инфекция на пикочния мехур или бъбречна инфекция.
- Необяснима хронична болка.
- Проблеми с централната нервна система, като главоболие, когнитивни проблеми,загуба на слуха.

Начинът, по който експертите могат да идентифицират насилието, както и първите стъпки, които могат да предприемат с намесата си, ще определи целия интервенционен процес. Много важно е професионалистите да знаят как да предприемат тези първи стъпки по подходящ начин, за да се гарантира, че процесът стига до своя край успешно.

Преди експертите да започнат да задават конкретни въпроси към потенциални потърпевши, би било подходящо да им обяснят понятието „насилие основано на пола“ и „ домашно наислие“, като подчертаят факта,че това е сериозен проблем и широко разпространено явление във всички общности и че много жени страдат от насилие, извършвано от мъже, през целия си живот. По този начин, експертът би създал разбиране в своята събеседничка, че това, което се случва на нея или в нейното семейство е често срещано и се определя като „недопустимо“.

Препоръчително е да се използва прост език, който е ясен и разбираем за жени от различни социо-културни среди. В противен случай, те няма да успеят да предоставят адекватна намеса и жените може да се откажат от този процес дори преди неговото започване.

Встъпителните въпроси биха могли да бъдат: *Как са нещата в къщи? Как се разбирате с партньора*?

В последствие да се премине към въпроси от вида: *Изглеждаш малко нервна, наред ли е всичко у дома? Като виждам раните ти се чудя дали някой не те е наранил? Има ли нещо друго, за което не сме говорили и което може да е допринесло за това състояние?*

Като финал, би могло да се поставят директни въпроси от вида: *Имало ли е моменти, в които се страхуваш от мъжа си? Притесняваш ли се за своята сигурност или сигурността на децата ти? Прави ли те нещастна начинът, по който те третира мъжат ти?*

За да може да се води адекватна борба срещу домашното насилие и насилието основано на пола, е необходимо да се познават причините поради които неговите жертви не търсят помощ. Именно анализът на тези причини помага да се предразположи жената, за да сподели проблема, пред който е изправена.

- Изпитват чувство на срам, вина и често жената-жертва на насилие обвинява себе си. Жена, преживяла насилие от интимен партньор може да е убедена, че може да спре насилието, ако се подчини на насилника и стане "по-добра".
- Изпитват страх от наказание от насилника. Жени, които живеят в насилствени връзки, могат да се страхуват от ескалация на насилие и допълнителни заплахи, тъй като насилниците обикновено забраняват на жените да говорят за насилието с друг човек и заплашват с ново насилие.

- Изпитват страх от позор и изключване от обществото от техните семейства и общности.
- Изпитват страх от социална изолация и чувството, че трябва да се справят с преживяното насилие съвсем сами.
- Подложени са на продължително малтретиране, което може да навреди на самочувствието и самоуважението на жената до такава степен, че търсенето и приемането на помощ да стане трудно.
- Липсва на безопасност за децата и страх от загуба на родителски права.
- Липсват на финансови възможности
- Изпитват страх от отхвърляне от организации, предлагащи помощ и от обвинения защо не е напуснала насилника, особено когато жената е получила неподходящи и обвинителни отговори от други организации в миналото;
- Липса на знание какви стъпки ще предприемат медицинските специалисти, например дали полицията ще бъде информирана или дали ще бъде потърсен насилникът;

Домашното насилие над ромски жени не може да бъде отделено от домашното насилие като такова, но мерките и инструментите трябва да отчитат разнообразието на жените, в това число специфичната конфигурация на половите ролите и половите отношенията в ромската общност и свързаните с тях неравно разпределение на властта и достъпа до ресурси.

VI. РАБОТА С УЯЗВИМИ ГРУПИ

КАК ТРЯБВА ДА СЕ ВОДИ РАЗГОВОР С ЖЕРТВИТЕ НА НАСИЛИЕ ОТ РОМСКИ ПРОИЗХОД?

Медиаторът, социалният работник, експертът е необходимо да създаде условия, жената да се почувства сигурна и защитена. Необходимо е да се създаде обстановка и да се намери място, на което жената да се отпусне. Особено важно е да се убеди, че разговорът ще бъде поверителен и никой няма да научи за него. Жертвата на насилие не трябва да се осъжда и в нея не трябва да се създава впечатление, че е виновна. Можете да следвате долу-описаните примерни стъпки:

- Поемете инициативата и попитайте за насилие, но не го правете в присъствието на партньор, член на семейството или приятел.
- Обяснете, че информацията ще остане между вас.
- Фокусирайте цялото си внимание върху нея.
- Наблюдавайте езика на тялото (внимавайте много за височината на гласа Ви, как седите, държите главата и ръце си - всичко това изпраща съобщение на жената за начина, по който възприемате ситуацията).
- Коментирайте,създайте условия за диалог-демонстрирайте,че слушате активно.
- Използвайте неосъдително отношение и подкрепа, и се съгласявайте с казаното от нея-избягвайте въпроси, които могат да предполагат вина и въпроси, започващи със “защо”.
- Затвърждавайте тезата, че насилието не може да бъде толерирано и не е правилно и я подкрепете, че чувствата ú са нормални.
- Бъдете търпеливи, имайте предвид, че жената е в състояние на криза и е възможно да изпитва противоречиви чувства.
- Не я притискайте да споделя, обяснете ú, че може да се върне за допълнителна помощ.
- Направете всичко възможно да разбере, че насилието не е по нейна вина и че насилникът е отговорен за своите действия.
- Показвайте подкрепа с изречения като: “Съжалявам, че това Ви се е случило”,това може да я окуражи да сподели повече информация.
- Подчертайте наличието на възможности и средства.
- Обяснете ѝ че не е единичен случай и че насилието засяга много жени и тяхното здраве.
- Не осъждайте, проявете подкрепа и разбиране.
- Накарайте я да почувства реални грижи и подкрепа, които отговарят на притесненията ú, но не са натрапващи.
- Помогнете ú да получи достъп до информация за ресурси, включително правни и други услуги, които биха ú били полезни.
- Помогнете ú да повиши безопасността за нея и децата ú при нужда.
- Осигурете или задействайте обществена подкрепа.

Уводни въпроси:

- От опита си знам, че домашното насилие се случва на много жени. Случва ли се и на Вас?
- Знам, че много жени преживяват насилие вкъщи и това влошава здравето им. Дали някога сте преживявала насилие вкъщи?
- Много от жените преживели насилие са в насилствени връзки. Може да бъде страшно и неудобно да се говори за това. Каква е вашата връзка?

КАК ДА УСТАНОВИМ ИМА ЛИ ПРЕДПОСТАВКИ ЗА „НАСИЛИЕ В ИМЕТО НА ЧЕСТТА“

Понятието *„насилие в името на честта“* обобщава в себе си различни по характер злоупотреби. Според движещия мотив за извършването им, условно можем да ги разделим на два вида – с цел превенция на нежелано поведение или с цел санкция на действия, които вече са нарушили семейната чест. „Превантивните“ форми на насилие в защита на семейния морал основно включват ранните принудителни бракове и контрол на сексуалността. За разлика от тях, някои от санкциониращите проявления на насилието в името на честта се характеризират с голяма степен на жестокост като убийства или генитално

осакатяване.Тези два вида злоупотреби предполагат различни стратегии за борба. Докато при проявите на насилие с цел превенция от първостепенно значение са информационните кампании за повишаване на общественото съзнание, то при формите на насилие с цел санкция, водещи следва да бъдат наказанията за извършеното насилие. За съжаление насилието в името на честта е характерно за част от ромската общност поради характерния за нея начин на живот. В законодателството в България липсва дефиниция на злоупотреба или „ насилие в името на честта“ и система за събиране на данни. Резултатът е безнаказаност на извършителите и неадекватна защита на жертвите. То се определя като „скрито насилие“, което много често се прикрива под формата на традиция,под формата на патриархален ред. Това го прави трудноразпознаваемо. Но това е насилие. Животът на хората, които са жертви на това насилие, придобива съвсем друг характер. Те изпадат в социална изолация. Нямат възможност да продължат своето образование, своето развитие. От една страна, това е чисто житейска персонална драма, от друга страна, това е проблем с огромно икономическо въздействие върху цялата общност.
Що се отнася до този вид насилие, характерно за ромската общност, следните въпроси биха били подходящи, за да бъде то идентифицирано и да има последваща реакция:

- Честта важна ли е за Вашето семейство ?
- Важно ли е за семейството ви мнението на членовете на рода Ви?
- Има ли разлика в отношението към мъжете и жените във вашето обкръжение?
- Сама ли избрахте за кого да се омъжите, имахте ли право на този самостоятелен избор?

- Някой от близкото ви обкръжение бил ли е принуждаван да сключи брак ?
- Пускали ли са ви свободно да ходите на училище? След навършване на определена възраст, водени ли са разговори в семейството да спрете да се обучавате?
- Били ли сте затваряни в къщи, без да ви пускат да излизате навън?
- Продължихте ли връзката със семейството си след сключване на брак си?
- Заплашвана ли сте с насилие в семейството си?
- Имате ли свобода на движение? Може ли да излизате и да се прибирате спокойно без придружител?
- Ходите ли на работа? Някой забранявал ли ви е да работите?
- Ставали ли сте жертва на някаква форма на насилие?

КАК ДА СЕ ПРЕЦЕНИ РИСКА ОТ ПОСЛЕДВАЩО НАСИЛИЕ В РОМСКАТА ОБЩНОСТ?

Много внимателно трябва да се прецени риска от последващо насилие, за да може да се вземат своевременни мерки. Това е особено трудно в ромската общност, защото заради начина на живот жертвите на насилие трудно споделят и се отпускат за да разкажат подробности. Много е важно да се осъзнае опасността за жената и децата и от повтарящо се насилие. Работещият с жертва на насилие трябва да бъде съпричастен и разбиращ. Много е важно да успее да открие опасностите от последващо насилие. Ето няколко примерни насоки, които могат да бъдат следвани, за да се направи оценка на риска:

- Разпитайте има ли предишни случаи на насилие срещу жена, деца или други членове на семейството, в нейното семейство. Научете историята на насилието, какъв вид е употребеното насилие, има ли насилникът стари присъди или доклади в полицията. Насилници, които са извършвали чести и тежки насилствени действия (като използване на оръжие или душене на жертвата) са особено опасни.
- Разучете има ли случаи на насилие извън семейството, например насилие срещу служители на организации или органи на реда, показват обща тенденция за употреба на насилие и в дома.
- Раздяла и развод са периоди на висок риск. Разберете дали жената не е в такъв период от живота си.
- Има ли насилствени действия, извършени от друг член на семейството на насилника? Могат да бъдат използвани за контрол над жертвата и да доведат до невъзможността тя да избяга.
- Особено опасно е притежанието на оръжие - законно или незаконно. Този факт увеличава риска от въоръжено насилие, особено когато насилникът е използвал, или заплашвал с оръжие.
-

- Употребата на алкохол и наркотици сама по себе си не причинява насилие, но може да допринесе за нарастване на насилието. Опитайте се да разберете дали това е честа практика в семейството й.
- Има ли отправяни заплахи? Те не трябва да се пренебрегват и към тях трябва да се отнасяме сериозно. Тежкото насилие, често се предшества от заплахи. Има много случаи на жени, убити от интимни партньори, които преди това са били заплашвани с убийство.
- Необходимо е да се изясни, партньорът проявява ли крайна ревност и чувство за собственост: Извършители, които убиват или наранява тежко своите партньори, често са обладани от желанието да ги притежават и контролират.Те приемат всеки мъж около тях за съперник и постоянно обвиняват жертвата в изневяра.
- Възприемане на крайно патриархалните разбирания и манталитет, като това една жена или момиче да се подчинява на своя съпруг или баща, защото е глава на семейството, или да спазва закостенели понятия за чест и сексуалност.
- Преследване и психически терор (дебнене). Много извършители не искат да приемат раздялата с техния партньор и се опитват да я избегнат по всякакъв начин, в това число и посредством насилие. Това може да доведе до насилие и заплахи, извършени дори години след раздялата.
- Съществува ли опасност за децата? Децата също са под особен риск по време на раздяла и развод. Агресията на насилника срещу партньора може да премине към децата и той може да отмъсти, като ги използва или дори убие. Ето защо, планирането на безопасността винаги трябва да включва децата.
- Неспазването на ограничителни заповеди, издадени от съда или полицията сочи за високо рискова ситуация, защото показва, че насилникът не е склонен да промени поведението си, дори когато институциите го принуждават.
- Възможни причини, които могат да доведат до рязко повишаване на насилието включват промени във връзката, например когато жената започне работа, против волята на нейния партньор, търси помощ, или подаде документи за развод.

Следните въпроси могат да бъдат използвани като встъпителни, когато се започне оценка на риска на определена ситуация:

- *Безопасно ли е да се приберете вкъщи?*
- *Какво се опасявате, че може да се случи вкъщи?*
- *С какво Ви заплаши насилникът?*
- *Има ли заплахи към децата*

КАКВО ТРЯБВА ДА ПРЕДПРИЕМЕ ЖЕРТВАТА НА НАСИЛИЕ?

Ако жертвата на насилие не е готова за мерки свързани с напускане на семейството, тя трябва да бъде обучена какво може да направи за да се предпази от последващо насилие. За целта трябва да се набележат дейности, които тя да извърши.Изключително трудно осъществимо в ромската общност,защото жертвата се чувства изолирана от семейство и приятели. Много често тя е с ограничени контакти и няма близки, към които да се обърне.В този случай ролята на медиатора/експерта е особено важна, защото той може да се окаже единствения човек извън общността, с който жертви на насилие. Ето няколко примерни стъпки, които експерта да посъветва потенциалната жертва да следва в подобна ситуация:

- Да избере един или повече съседи, на които може да сподели за насилието и да ги помоли за помощ, ако чуят безредици в дома.
- Да се насочи към приятели или близки, на които вярва и които могат да подслонят нея и децата й за няколко дни.
- Да вземе решение къде би отишла, ако трябва да напуснете дома си и да направи план как ще стигнете до там.
- Ако кавгата изглежда неизбежна, да е в стая, която може лесно да напусне.
- Да стои далеч от стаите, в които се съхраняват оръжия.
- Да помисли за безопасно излизане от дома. Да определи кои врати, прозорци, асансьор или стълбище биха били най-добрият избор.
- Да приготви чанта с допълнителни ключове, пари, важни документи и дрехи.Тази чанта трябва да се съхранява в дома на приятел или роднина, в случай, че трябва бързо да напусне своя дом.
- Да измисли кодова дума, която да използвате с деца, семейство, приятели и съседи, когато има нужда от спешна помощ или иска те да се обадят в полицията.
- Да запомни, че не заслужава да бъдете удряна или заплашвана.

VI. ПРЕВЕНЦИЯ ЗА НАСИЛИЕТО НАД ЖЕНИ В РОМСКАТА ОБЩНОСТ

Превантивни действия свързани с насилието над жени е всяко действие, целящо предотвратяване възникването на насилие и намаляване на вероятността някой да стане жертва чрез създаване на условия, които правят по-малко вероятно възникването на насилие. По този начин превантивното действие цели и предотвратяване на нормализирането и легитимирането на насилието срещу жени.

Средоточавайки се в ромската общност, превантивни дейности, които имат за цел генерирането на промени на обществената представа и нагласа, на съответното общество, подчертавайки категорично факта, че насилието основана на пола и домашното насилие нито е оправдано, нито е приемливо, са изключително важни, колкото и банални да изглеждат.

Заради ниската информираност и чувствителност към проявите на насилие върху жени в ромската общност, следва да се осъществяват дейности и кампании за превенция на насилието, вкл. и домашното насилие. Те могат да са насочени както към жените от рискови групи, каквито са ромските жени, така и към мъжете от местната общност и към представителите на институции, които работят на терен. Целта на тези дейности трябва д е, да се предостави информация за насилието над жени, като нарушаване на техните права, за равнопоставеността на половете и възможностите за защита на пострадалите от насилие.

Добре би било, при провеждане на кампании да бъдат привлечени местните кметове, читалищни секретари, учители, неформални лидери и социалните медиатори, които да помогнат за формирането на обществена среда на нетърпимост към насилието. Инвестирането в превенцията на насилието във всички аспекти е по-ефективно и икономически по-изгодно, отколкото да се влага ресурс в работа по конкретни случаи на насилие за защита на пострадалите и възстановяването им.

От изключителна важност е, експертът да може да реализира превантивни действие, като различи две ситуации, когато насилието не се е случило, т.е. насилие наистина не е имало и когато насилие е имало, да успее да го идентифицира, за да се избегне неговото хронифициране.

Ефективните дейности за превенция биха били,когато се набляга на силен контакт с участниците в определена времева рамка. Еднократни програми, фокусирани върху повишаване на осведомеността рядко водят до промяна в поведението. Затова е важно да се прилагат дейности за превенция, които са концентрирани и могат да бъдат устойчиви и разширявани с течение на времето. Ключови фактори за превенция и премахване на домашното насилие в тази общност са овластяването на жените, борбата с ранните бракове, преодоляване на стереотипите, както и обучението на специалисти, които влизат в контакт с ромски жени, така че да могат ефективно да идентифицират и реагират на случаи на насилие.

VII. ПРАКТИЧЕСКА ИНФОРМАЦИЯ ПРИ РАБОТА С ЖЕРТВИ НА НАСИЛИЕ

ДИАГНОСТИЧНИ ИНСТРУМЕНТИ ЗА РЕГИСТРИРАНЕ НА НАСИЛИЕ

*Тези тестове са диагностичен инструмент за регистриране на **домашно насилие**, особено сред жени. Фокусират се върху физическото и сексуалното насилие. Състоят се от елементи, всеки от които може да бъде потвърден или отречен. Еднократно потвърждение, вече се счита за положителен резултат, което говори за обремененост от домашна насилие върху жената.*

ТЕСТ № 1 КАК ДА РАЗПОЗНАЕМ ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ

Въпрос 1. През последните 12 месеца били ли сте удряни, ритани или физически наранявани по някакъв начин?

- да
- не

Ако да, от кого? (възможни са няколко отговора – *партньор, бивш партньор, приятел, друг ....*

Въпрос 2. Чувствате ли страх или заплаха в настоящата ви връзка/брак?

- да
- не

Въпрос 3. Страхувате ли се от бивш партньор в момента?

- да
- не

Въпрос 4. През последните 12 месеца вашият настоящ или бивш партньор принуждавал ли ви е да правите секс?

- да
- не

Въпрос 5. Сегашната ви идея за контакт с нас/мен/нашата организация свързана ли е с насилие във вашето партньорство?

- да
- не

ТЕСТ № 2 КАК ДА РАЗПОЗНАЕМ СЕКСУАЛНО НАСИЛИЕ

Моля, прочетете внимателно всяко твърдение и след това оградете това число от 1 до 7, което чувствате, че най-добре представя вашето мнение.Точките на скалата имат следното значение: 1-напълно несъгласен; 2-не съм съгласен; 3-не съм съгласен донякъде; 4-неутрално; 5-съгласен съм донякъде; 6-съгласен съм; 7-напълно съгласен.

Ако повечето отговорите са 1-напълно несъгласен и 2-не съм съгласен, отговарящия е напълно наясно с формите на сексуално насилие и не би станал жертво на токова.

Ако повечето отговори са 3-не съм съгласен донякъде, 4-неутрално и 5-съгласен съм донякъде, отговарящия не отдава необходимото значение на сексуалното насилие и неговото място в обществото. Възможно е да не успява да разпознава неговите проявления и да е потенциална жертва на насилие.

Ако повечето отговори са 6-съгласен съм и 7-напълно съгласен, отговарящия разпознава признаците на сексуално насилие и е възможно да е жертва на домашно насилие. Необходимо е да се запознае по-добре с неговите форми и да потърси или да му се предложи/предостави помощ.

Въпрос 1. Що се отнася до сексуалните контакти, жените очакват мъжете да поемат водеща роля?

напълно несъгласен 1 2 3 4 5 6 7 напълно съгласен

Въпрос 2. След като мъж и жена са започнали да се "любят", опасенията на жената срещу секса ще изчезнат автоматично?

напълно несъгласен 1 2 3 4 5 6 7 напълно съгласен

Въпрос 3. Много жени се оплакват от сексуални посегателства без истинска причина, просто за да изглеждат еманципирани?

напълно несъгласен 1 2 3 4 5 6 7 напълно съгласен

Въпрос 4. За да получат попечителство над децата си, жените често лъжливо обвиняват бившия си съпруг в склонност към сексуално насилие?

напълно несъгласен 1 2 3 4 5 6 7 напълно съгласен

Въпрос 5. Тълкуването на безобидни жестове като "сексуален тормоз" е популярно оръжие в битката между половете?

напълно несъгласен 1 2 3 4 5 6 7 напълно съгласен

Въпрос 6. За мъжете е биологична необходимост да освобождават сексуалното напрежение от време на време?

напълно несъгласен 1 2 3 4 5 6 7 напълно съгласен

Въпрос 7. След изнасилване днешните жени получават достатъчно подкрепа?

напълно несъгласен 1 2 3 4 5 6 7 напълно съгласен

Въпрос 8. В наши дни голяма част от изнасилванията са отчасти причинени от изобразяването на сексуалността в медии, тъй като това повишава сексуалното желание на потенциалните извършители?

напълно несъгласен 1 2 3 4 5 6 7 напълно съгласен

Въпрос 9. Ако една жена покани мъж в дома си на чаша кафе след вечеря навън, това означава, че тя иска да прави секс?

напълно несъгласен 1 2 3 4 5 6 7 напълно съгласен

Въпрос 10. Стига да не отиват твърде далеч, сексуалните забележки и намеци просто казват на жената, че е привлекателна?.

напълно несъгласен 1 2 3 4 5 6 7 напълно съгласен

Въпрос 11. Всяка жена, която е достатъчно небрежна да ходи по „тъмни улички“ през нощта, отчасти си го е търсила, ако е изнасилена?

напълно несъгласен 1 2 3 4 5 6 7 напълно съгласен

Въпрос 12. Когато една жена започне връзка с мъж, тя трябва да е наясно, че мъжът ще отстоява правото си на секс?.

напълно несъгласен 1 2 3 4 5 6 7 напълно съгласен

Въпрос 13. Повечето жени предпочитат да бъдат хвалени за външния си вид, отколкото за интелигентността си?

напълно несъгласен 1 2 3 4 5 6 7 напълно съгласен

Въпрос 14. Жените обичат да се правят на сдържани. Това не означава, че те не искат секс?

напълно несъгласен 1 2 3 4 5 6 7 напълно съгласен

Въпрос 15. Много жени са склонни да преувеличават проблема с мъжкото насилие?

напълно несъгласен 1 2 3 4 5 6 7 напълно съгласен

Въпрос 16. Когато мъж настоява с партньорката си да правят секс, това не може да се нарече изнасилване?

напълно несъгласен 1 2 3 4 5 6 7 напълно съгласен

Въпрос 17. Когато свободна жена покани сам мъж в апартамента си, тя дава знак, че не е против да правят секс?

напълно несъгласен 1 2 3 4 5 6 7 напълно съгласен

Въпрос 18. Когато политиците се занимават с темата за изнасилването, те го правят главно защото тази тема е вероятно да привлече вниманието на медиите?

напълно несъгласен 1 2 3 4 5 6 7 напълно съгласен

Въпрос 19. Когато се дефинира „брачно изнасилване“, няма ясно разграничение между нормално съпружеско сношение и изнасилване?

напълно несъгласен 1 2 3 4 5 6 7 напълно съгласен

Въпрос 20. Сексуалността на мъжа функционира като парен котел-когато налягането стане твърде високо, той има нужда да "изпусне парата"?

напълно несъгласен 1 2 3 4 5 6 7 напълно съгласен

Въпрос 21. Жените често обвиняват съпрузите си в брачно изнасилване, само за да си отмъстят за неуспеха на връзката?

напълно несъгласен 1 2 3 4 5 6 7 напълно съгласен

Въпрос 22. Дискусията за сексуалния тормоз на работното място е довела до това много безвредни неща и поведение, погрешно да бъде тълкувани като тормоз?

напълно несъгласен 1 2 3 4 5 6 7 напълно съгласен

Въпрос 23.В ситуации на срещи общото очакване е жената да "удари спирачките"?

напълно несъгласен 1 2 3 4 5 6 7 напълно съгласен

Въпрос 24. Въпреки че жертвите на въоръжени грабежи трябва да се страхуват за живота си, те получават много по-малко психологическа подкрепа, отколкото жертвите на изнасилване?

напълно несъгласен 1 2 3 4 5 6 7 напълно съгласен

Въпрос 25. Алкохолът често е виновникът, когато мъж изнасили жена?

напълно несъгласен 1 2 3 4 5 6 7 напълно съгласен

Въпрос 26. Много жени са склонни да тълкуват погрешно един добронамерен жест като "сексуално насилие"?

напълно несъгласен 1 2 3 4 5 6 7 напълно съгласен

Въпрос 27. В наши дни жертвите на сексуално насилие получават достатъчна помощ под формата на женски приюти, предложения за терапия и групи за подкрепа?

напълно несъгласен 1 2 3 4 5 6 7 напълно съгласен

Въпрос 28. Вместо да се тревожи за предполагаеми жертви на сексуално насилие, обществото трябва по-скоро да се съсредоточи към по-спешни проблеми, като унищожаването на околната среда?

напълно несъгласен 1 2 3 4 5 6 7 напълно съгласен

Въпрос 29. В днешно време мъжете, които наистина сексуално нападат жени, се наказват справедливо?

напълно несъгласен 1 2 3 4 5 6 7 напълно съгласен

ТЕСТ № 3 ОТЪРВЕТЕ СЕ ОТ НАСИЛНИЦИТЕ ОКОЛО ВАС

Това е психологически тест, публикуван в книгата „Как да управляваме емоциите си?“ на Нина Рубщейн.

Ако отговарящия на теста, отговори с „да“ на поне един от тези въпроси, то той е бил подлаган на физическо, психологическо, икономическо и сексуално насилие.

Целта на теста е да накара отговарящия да се замислите за хората около него. Независимо дали отговарящия има брачен партньор, човек, с когото съжителства или не много сериозна връзка, той трябва да е сигурен, че тези отношения оказват пряко влияние върху успехите и неуспехите в живота му.

Добре би било да се обсъди с отговарящия на теста, темата за домашното насилие и насилието основано на пола, като се направи кратко въведение от този тип: “За съжаление насилниците са навсякъде около нас и дори най-спокойните и добри хора, с които общуваме ежедневно, при определени ситуации, могат да проявяват черти, за които не сме подозирали. Това е и причината да не смятаме хората около нас за насилници, освен ако не ги познаваме в контекста на емоционална връзка. Ако имаме партньор, който проявява по един или друг начин насилие срещу нас, като присмиване на нашите ценности или проява на прекалена загриженост, то може би имаме проблем с партньора си. Най-често този тип хора имат желание да оказват контрол над половинката си. Макар, че подобни решения се взимат много трудно, е препоръчително сериозно да обмислим отношението на партньор си към това, което правим и ако то е пренебрежително, унизително или под една или друга форма ни вреди, тази връзка трябва да се преустанови.“

Случвало ли се е човекът, който обичате:

- *Да контролира времето ви, като непрекъснато се интересува къде и как го прекарвате?*
- *Да ви обвинява, както за вашите, така и за неговите неуспехи?*
- *Да ви наказва за грешките ви?*
- *Да упражнява строг контрол върху вашите действия, като изисква точен отчет в най-големи подробности.*
- *Да бъде против отношенията ви с родителите ви или приятелите ви?*
- *Да критикува външния ви вид, поведението ви, речта, тялото, маниерите ви, предпочитанията и ценностите ви?*
- *Да изпада лесно в ярост от поведението ви?*
- *Да контролира телефонните ви разговори, да проверява пощата ви, съобщенията на мобилния ви телефон или да ви забранява да използвате телефона?*
- *Да ви се присмива?*

- *Да обезценява, оскърбява и осмива вашите ценности и да ги смята за недостойни?*
- *Да ви бие и блъска, рита, щипе, хапе, Вас или вашите неща?*
- *Да ви кара да ядете, да спите, да задоволявате други ваши естествени нужди против волята ви?*
- *Да ви лишава от храна или сън и да не ви разрешава да задоволявате други ваши естествени потребности?*
- *Да ви обвинява, че вредите на себе си и на околните?*
- *Да ви лишава от вашите ценности и неща, които са ви скъпи, против волята ви?*

VIII. ТОВА НАСИЛИЕ ЛИ Е?

Тук може да намерите няколко примерни казуси, които може да обсъдите в малки или по-големи групи с участници, препоръчително жени. Обсъждането на тези казуси, от реалния живот, носят в себе си проучване за разбиранията на участниците в дискусията, по темите за домашното насилие и наислието основано на пола, но в същото време носят и нови знания и разяснение в съответната ситуация.

КАЗУС 1

Петя блъска без да иска чаша сок, докато се храни. Гаджето на майка й, Стефан, изсъска на майка й: „Тя е просто тъпа като теб!“

Кое според вас е вярно?

- *Петя трябва да бъде по-внимателна.*
- *Гаджето на майка й, изобщо не трябва да се меси във възпитанието й.*
- *Подъл е начинът, по който Стефан унижава майката и Петя.*

Приятелят на майката на Петя, разбира се, може да изрази мнението си, включително за поведението на Петя. Но когато приема една счупена чаша като възможност да обиди едновременно нея и майка й, нещо не е наред. Тонът е прекалено агресивен, а гневът му не е адекватен за ситуацията. Обидите създават неудобна атмосфера. Всеки, който се отнася към другите неуважително и употребява обидни думи и твърдения, ги наранява вербално. Вербалното насилие може да бъде част от домашното насилие. Тези, които удрят другите, често наранят и с думи.

КАЗУС 2

Филип се прибира след вечеря с приятелите си. Родителите му отново се карат. Той ги чува да крещят зад затворената врата на спалнята си. Когато отваря вратата, майка му се сопва: „Махай се!“ и отново дърпа вратата.

Кое според вас е вярно?

- По добре ли е, ако Филип не се меси, а отиде в стаята си и изчака, докато спорът приключи.
- Родителите не трябва да спорят по начин, който плаши децата им.
- Родителите не трябва да се карат по начин, който плаши децата им.

Ако дойде дете в така ситуация, трябва да му се обясни какво се случва и да не го оставяте само с тревогите и страховете му. Ако родителите често се карат и оставят детето насаме с чувствата си, то се травмира и може да стане бъдещ насилник. Не е добре да се създават и да се търпят ситуации, които натъжават и създават страх в децата

КАЗУС 3

Майката на Иван, Мария, и новото й гадже, Петър, са пияни.Те си крещят и се обиждат. Когато Петър започва да блъска и удря майка му, Иван бяга към леглото си.

Кое според вас е вярно?

- Алкохолът често е виновен за това хората да станат агресивни.
- Важното е двамата да не бият Иван и да се обичат един друг, когато не са пияни.
- Това е насилие, Мария и Петър се наранява и застрашават и Иван, който става свидетел на това.

Насилниците често посочват употребата на алкохол и наркотици, като причина да станат агресивни и да наранят някого. Алкохолът и наркотиците не причиняват автоматично насилие. Ако знаете, че те увеличават собственото ви желание да използвате насилие, вие носите отговорност да държите ръцете си далеч от тях. Домашното насилие се случва, когато някой желае да го извърши. Винаги има момент на решение, когато ръката е вдигната, юмрукът е стиснат, ритникът е изпълнен. Всеки носи отговорност, за това решение няма оправдания. Когато станете свидетел на такова жестоко насилие, добре е да действате незабавно, за да се предпазите. Можете да напуснете апартамента и да повикате други възрастни. Трябва да се извика полиция за помощ. Ако не можете да напуснете апартамента, можете да се обадите на полицията. Тя идва веднага.

КАЗУС 4

Георги и майка му Таня, живеят при баба му и дядо му. Щом Георги направи нещо, което не е правилно, дядо му се намесва. След това обижда Таня, като некомпетентна и Георги като пълен провал.Таня изглежда много срамежлива и не може да се защити от словесните атаки.

Кое според вас е вярно?

- Дядото е единственият мъж в семейството и носи отговорност за всички и има право да контролира всички, които живеят в неговия дом.
- Ако Таня не може да се защити, сама си е виновна.
- Таня и Георги не трябва да търпят подобни обиди.

Може би дядо не мисли действително, това което казва . Ако попитате хората, които обиждат другите или изразяват мнението си толкова остро, защо го правят, мнозина отговарят: „Имам само добри намерения.“ Няма причина, дядото да се заяжда с Таня и Георги. Постоянните обиди и обезценяване са форма на психологическо насилие. Ако преживеете нещо подобно, можете да потърсите помощ, как да се предпазите от насилието и как да му противодействате.

КАЗУС 5

Димитър изисква съпругата му и децата му да мълчат и да го оставят сам, когато се прибира от работа. В крайна сметка, той носи парите вкъщи и трябва да храни семейството. Ако Димитър няма работа, е още по-лошо, защото тогава той стои по цял ден в тях и решава през цялото време, какво могат и какво не могат да правят те.

Кое според вас е вярно?

- Съпругата и децата на Димитър, могат да правят каквото си искат, когато той не е в къщи .
- Домашното насилие се случва само в бедни семейства, където парите са ограничени и хората са необразовани.
- Димитър тормози семейството си. Това очевидно е форма на насилие.

Този казус очевидно е форма на психологическо насилие. Домашното насилие се случва във всякакви семейства, независимо от образованието и парите, расата или религията. Всеки, независимо от възрастта си, има право да се движи свободно и без страх в дома си. Не може един да решава и всички да слушат. Всеки, който иска да се защити от този вид злоупотреба с власт, трябва да се обърне към консултативен център, психолог или към органите на властта.

КАЗУС 6

Димитрия гледа как баща й удря и блъска майка й в спор и тя пада върху масата. Майка й има сериозна рана на главата, но не ходи на лекар, защото не иска никой да пита какво се е случило.Тя моли Димитрия, да не казва на никого, какво се случва у дома. Казва, че ако каже на някого нещата само биха се влошили.

Кое според вас е вярно?

- Може би майката на Димитрия е провокирала съпруга си. Тогава тя заслужава да бъде бита.
- Димитрия може да се радва, че не е бита.
- Насилието никога не е добро!

Насилието никога не е добро!Никой не заслужава побой.Единственият отговорен за насилието е извършителят. Психическото и физическото насилие в семейството е неправилно и забранено. Често насилниците не спират да наранява другите, докато не стане публично достояние, какво се случва зад затворени врати. Когато други възрастни се намесят, за да защитят жертвите на насилие, насилието обикновено може да бъде спряно. Ако майката на Димитрия иска да прикрие признаците на насилие, може да има няколко причини: може би се страхува, че съпругът й ще я удари отново или се срамува от това. Може би тя смята се срахува, че ще бъде още по-сложно или опасно, ако другите се „намесят“. Въпреки това, много хора, които страдат от насилие, успяват да водят по-добър живот с външна помощ. Възможно е, да напуснат насилника или той да трябва да се изнесе от дома. Възможно е насилникът да потърси помощ, за да се пребори с агресията, за да промени поведението си и да не загуби семейството си. Едно е ясно: възрастните мъже са отговорни за действията си.

КАЗУС 7

Съпругът непрекъснато обижда съпругата си, за това че тя не може да си намери работа. Той я обвинява, че по цял ден се мотае в къщи и лази по нервите му. Ако тя иска да си каже мнението за нещо, той й казва: "Ти нямаш работа тук, пу...!"

Кое според вас е вярно?

- Човек, който не може да си намери работа, може да бъде досаден.
- Ако съпругата не отвърне на удара, тя наистина е слабоумна!
- Никой човек не трябва да се отнася така с друг.

Нечестно е да обиждаш някого и да му отказваш правото да бъде равноправен член на семейството.Постоянните обиди унижават и наранява самочувствието на другия. Неуважението създава неудобна и напрегната атмосфера и може да доведе до физическо насилие. Колкото по-бързо всички се измъкнат от спиралата на насилието, толкова по-добре.

IX. КАК И ОТ КЪДЕ ДА ПОТЪРСЯТ ПОМОЩ, ЖЕРТВИТЕ НА НАСИЛИЕ?

- **НОМЕР НА ГОРЕЩАТА ТЕЛЕФОННА ЛИНИЯ В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ:**

116 016

През ноември 2022 г. Европейската комисия обяви единен номер на гореща телефонна линия, за жертвите на насилие над жени в ЕС. Жените, станали жертви на насилие могат да звънят на **единен номер в целия ЕС**, за да получат съвети и подкрепа.

- **„СИГНАЛ ЗА ПОМОЩ“**

„Сигнал за помощ“ е инструмент за подпомагане на тези, които са подложени на насилие, основано на пола, създаден от Канадската фондация на жените. Това е прост жест с една ръка, който някой може да използва, без да оставя дигитална следа, за да предаде сигнал за опасност и да потърси помощ. Сигналът с ръка се разпространява основно чрез социалните мрежи.

Ако видите сигнал за помощ:

1. Протегнете ръка към човека безопасно.
2. Бъдете подкрепящи: изслушайте ги и ги оставете да ви кажат от какво имат нужда.
3. Насочете ги към услуги или предложете ресурси, ако е необходимо.
4. Ако идентифицирате непосредствена опасност, обадете се на 112, ако сте в България и Европейския съюз, и на 911 ако сте в друга страна.

НАЦИОНАЛНИ ТЕЛЕФОНИ В СЛУЧАЙ НА НАСИЛИЕ

	ИНСТИТУЦИЯ/ ОРГАНИЗАЦИЯ	УСЛУГИ, КОИТО СЕ ПРЕДОСТАВЯТ	КОНТАКТИ
1	Единен номер за спешни повиквания	Национален телефонен номер, избира се без код	Тел.: 112
2	Гореща телефонна линия за въпроси и отговори на Агенцията за социално подпомагане	Информация и консултация по отношение на процедурата и необходимите документи за настаняване в кризисен център.	В работни дни: от 9:00 ч. до 17:30 ч. Тел.02/93505 50

3	Национален телефон за безплатна правна помощ	Безплатни юридически консултация за подаване на молба за получаване на правна помощ и подготовка на документи за образуване на дело	Тел.:0700 18250
4	Денонощна гореща телефонна линия за пострадали от насилие жени, юноши и деца на Фондация „Анимус“	Получаване на информация, професионална помощ и подкрепа при случаи на насилие.	Тел:0800 18 676
5	Национална гореща специализирана телефонна линия за пострадали от домашно насилие	Получаване на информация, професионална помощ и подкрепа при случаи на насилие.	Тел:0800 199 77
6	Национална гореща телефонна линия за пострадали от насилие	Получаване на информация, професионална помощ и подкрепа при случаи на насилие.	Тел:0800 18 676

КЪМ КОГО ДА СЕ ОБЪРНЕМ В СЛУЧАЙ НА НАСИЛИЕ ИЛИ СМЕ ЖЕРТВА НА НАСИЛИЕ И СЕ НАМИРАМЕ В ЯМБОЛСКА ОБЛАСТ

/институциите, към които можем да се обърнем са същите във всеки областен град в България, но са с други адреси и контакти/

ИНСТИТУЦИЯ/ ОРГАНИЗАЦИЯ	УСЛУГИ, КОИТО СЕ ПРЕДОСТАВЯТ	КОНТАКТИ
Районна прокуратура Ямбол	Към прокуратурата следва да се обръщате и в случаите, когато домашното насилие е упражнено по начин, който определя действията като престъпни на самостоятелно основание – например, причинени са телесни увреждания, унищожени са вещи, осъществено е хулиганство, и др.	Адрес: Ямбол, ул. "Жорж Папазов" №1 Тел.: 046/662 608 На място: търси се връзка с дежурен прокурор

Районен съд - Ямбол	Защита от домашно насилие може да се поиска с молба до Районния съд- Ямбол. В случай, че се докаже осъществено насилие, ще бъдат допуснати мерки за защита срещу домашно насилие. Съдът може да задължи извършителя да се въздържа от извършване на домашно насилие спрямо Вас, да го отстрани от семейното жилище, да му забрани да приближава жилището Ви, местата Ви за социални контакти, работата Ви, да го задължи да посещава специализирани програми и др.	Адрес: Ямбол, ул. "Жорж Папазов" №1
Областна дирекция на МВР - Ямбол	Отзовават се на сигнали за домашно насилие, като в случаите на съставяне на протокол за предупреждение на извършителя, копие от същия се предоставя на пострадалото лице; Приемат молби за предприемане на мерки съгласно Закона за Министерството на вътрешните работи, когато има данни за опасност за живота и здравето на пострадалото лице; В рамките на производството по издаване на заповед за защита, органите издават преписи от евентуални писмени доказателства, с които разполагат,за извършено домашнонасилие.	Адрес: гр. Ямбол, ул. "Преслав" № 40 E-mail: yambol@mvr.bg Тел.:112
Регионална дирекция за социално подпомагане - Ямбол	Подпомага разпознаването на пострадалите от домашно насилие и насочва към социални услуги в общността за помощ и подкрепа.	Адрес: гр. Ямбол, ул."Димитър Благоев" № 13 Тел.: 046/66-27-16 E-mail:jambol-rdsp@asp.government.bg
Дирекция за социално подпомагане - Ямбол към Регионална дирекция - Ямбол	Подпомага разпознаването на пострадалите от домашно насилие и насочва към социални услуги в общността за помощ и подкрепа за община Ямбол	Адрес: гр. Ямбол, ул."Марко Бехар" №1 Тел.: 046/666742 E-mail:dsp-yambol@asp.government.bg

Дирекция за социално подпомагане - Елхово към Регионална дирекция - Ямбол	Подпомага разпознаването на пострадалите от домашно насилие и насочва към социални услуги в общността за помощ и подкрепа за община Елхово	Адрес: гр. Елхово, ул."Търговска" № 2 Тел.: 0478/88054 E-mail: dsp-elhovo@asp.government.bg
Дирекция за социално подпомагане - за община Тунджа към ДСП - Ямбол към Регионална дирекция - Ямбол	Подпомага разпознаването на пострадалите от домашно насилие и насочва към социални услуги в общността за помощ и подкрепа за община Тунджа	Адрес: гр. Ямбол, ул."Марко Бехар" №1 Тел.: 046/666742 E-mail:dsp-yambol@asp.government.bg
Дирекция за социално подпомагане - за община Болярово към ДСП - Елхово към Регионална дирекция - Ямбол	Подпомага разпознаването на пострадалите от домашно насилие и насочва към социални услуги в общността за помощ и подкрепа за община Болярово	Адрес: гр. Болярово, ул."Васил Левски" № 10а Тел.: 04741/60-51
Дирекция за социално подпомагане - за община Стралджа към ДСП - Ямбол към Регионална дирекция - Ямбол	Подпомага разпознаването на пострадалите от домашно насилие и насочва към социални услуги в общността за помощ и подкрепа за община Стралджа	Адрес: гр. Стралджа, ул."Пейо Яворов" № 57 Тел.: 04761/62-60
Телефон на доверието на Български червен кръст – Ямбол	Можете да се потърси консултация, информация и подкрепа по повод на преживяното насилие.	Адрес: ул. “Димитър Благоев” №1 Тел.: 046 32 904 E-mail: yambol@redcross.bg
Кризисен център в Община Ямбол“	Предоставя комплекс от социални услуги за деца и лица, пострадали от насилие, трафик или друга форма на експлоатация. Дейностите са насочени към оказване на индивидуална подкрепа, задоволяване на ежедневните потребности и правно консултиране на потребителите или социално-психологическа помощ, когато се налага незабавна намеса, включително чрез мобилни екипи за кризисна интервенция.	Телефонни номера: 0895599643; 0895599567; 0899726138 E-mail: krizisen_centar@yambol.bg
Център за обществена подкрепа Ямбол	Могат да осигурят психологическа подкрепа	Адрес:гр.Ямбол,,ул.”Търговска”120 Тел.: 046/622 056, 0895599626 Email: cop_usmivka@abv.bg

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА И РЕСУРСИ

1. https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women
2. https://www.consilium.europa.eu/bg/policies/eu-measures-end-violence-against-women/
3. https://amalipe.bg/programi/roma-women/
4. https://zonta-area05d30.org/ranni-brakove
5. https://indiromanews.com/?p=1632
6. https://cscd-bg.org/bg/proekti/proekt-hra/semeystvoto-na-momicheto-otkaza-da-ya-potarsi-i-da-se-pogrizhi-za-neyn-zashtitnik-zashtoto-schitaha-che-e-opetnena-chestta-na-semeystvoto
7. Теодора Крумова. Ранните бракове в ромска общност (презентация)
8. Отвъд антиромските стериотипи светът не е само черно бял , Деян Колев,Теодора Крумова,Алексей Пампоров, Даниел Радулеско, Себастиан ван дер Цваан, Тайфун Балчик
9. Ръководство за обучение по насилие, основано на пола на здравни специалисти, implement – специализирана помощ за жертви на насилие в системите за здравеопазване в Европа Издател: Австрийска мрежа на кризисни центрове за жени
10. Разпознаване и насочване на жертви на домашно насилие, Наръчник за обучение на специалисти в сферата на човешките ресурси към публичната администрация
11. Модел за подкрепа на жертви на домашно насилие и насилие, основано на пола
12. Какво знаем за домашното насилие, Фондация П.У.Л.С
13. Мониторингов доклад за 2014 г. за Сексуално и основано на пола насилие в контекста на международната закрила в Република България, Геновева Тишева и Анна Николова
14. Примерни стандарти и методически указания за работа при случаи на домашно насилие в рамките на социалните услуги в общността, Сдружение”Алианс за защита от домашно насилие”
15. Празноти в българското законодателство в областта на борбата с насилието срещу жени и домашното насилие, Красимир Кънев, Елена Кръстева
16. Домашно насилие и насилие основано на пола в България,Методология за мониторинг на политики и институционални практики, Д-р Гергана Цветкова, Леда Кунева, Д-р Лилия Якова
17. https://amalipe.bg/portfolio/pattern/
18. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0229_BG.html

Проектът „РЕ-АКЦИЯ чрез информация срещу домашното насилие и насилието по полов признак“, № BGJUSTICE-4.002-0009, се изпълнява с финансовата подкрепа на Малка грантова схема по Програма „Правосъдие” на Норвежкия финансов механизъм 2014-2021.

Финансовият механизъм на Норвегия представлява приноса на Норвегия за изграждането на по-зелена, по-конкурентна и по-приобщаваща Европа.

Норвежкият Финансов механизъм допринасят за намаляване на социалните и икономически неравенства и укрепване на двустранните отношения с държавите бенефициери в Централна и Източна Европа и Балтийския регион. Норвегия работи в тясно сътрудничество с ЕС по линия на Споразумението за Европейското икономическо пространство.

Малката грантова схема (МГС) в рамките на програма „Правосъдие“ на НФМ 2014 – 2021 има за цел да подкрепи изпълнението на два резултата по Програмна област 21 от НФМ: „Ефективност и ефикасност на съдебната система, укрепване на върховенството на закона“:

Резултат 3 „Повишен капацитет на българските власти в областта на правосъдието за деца“;

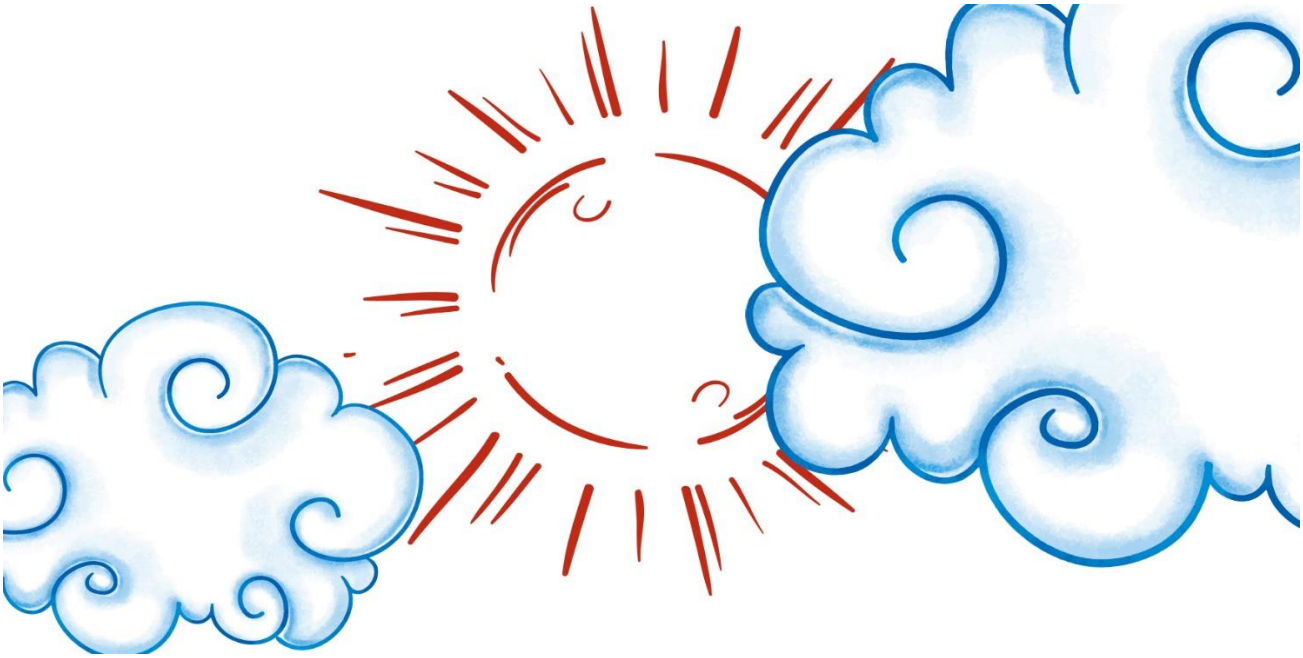
Резултат 4 „Повишен капацитет на българските власти в областта на домашното насилие и насилието по полов признак“.

Фокусът на **Малката грантова схема** е върху ромската общност, по-конкретно към уязвими групи жени и деца.

Национален уебсайт на Норвежки Финансов Механизъм 2014-2021:
www.norwaygrants.bg

Уебсайт на програма „Правосъдие“, Норвежки Финансов Механизъм 2014-2021:
https://nfm.mjs.bg/

Уебсайт на проекта:
www.reaction.euwomanbg.com

КОНТАКТИ НА ПАРТНЬОРИТЕ ПО ПРОЕКТА:

Евроклуб Жена
Адрес: Ямбол 8600, ул.Г.С. Раковски 1
Тел.: 046/662939
E-mail: eu_woman@abv.bg
www.euwomanbg.com
ФБ: Евроклуб Жена/Euroclub Woman

Община Тунджа
Адрес: Ямбол 8600, пл. Освобождение 1
Тел.: 046/661565
E-mail: contact@tundzha.net
www.tundzha.bg
FB: Община Тунджа - Официална страница

Ямболска търговско промишлена палата
Адрес: Ямбол 8600, ул.Г.С. Раковски 1
Тел. 046/662939
E-mail: yccibg@gmail.com
www.yccibg.com
FB: Yambol Chamber of Commerce and Industry

Уебсайт на проекта:
www.reaction.euwomanbg.com

Национален уебсайт на Норвежки Финансов Механизъм 2014-2021:
www.norwaygrants.bg

Уебсайт на програма „Правосъдие“, Норвежки Финансов Механизъм 2014-2021:
https://nfm.mjs.bg/

Ръководството е създадено в изпълнение на проект „РЕ-АКЦИЯ чрез информация срещу домашното насилие и насилието по полов признак“, изпълняван с финансовата подкрепа на Малка грантова схема по Програма „Правосъдие”на Норвежкия финансов механизъм 2014-2021